

“सपैके लेखा घरघरमी मानवअधिकार,
शान्ति लइ विकासको आधार”

मानव अधिकार प्रश्नोत्तर सडालो

(डोटेली भाषामी)

मान्सुनुका अधिकार खोसिएका कैले
घटना भया वरे वा तसा सूचना था पाए वरि
नजिकको मानव अधिकार आयोगको
कार्यालयमी दर्ता अर ।

आयोगमी सूचना/उजुरी दर्ता अद्दाकी लेखा पुईसा/दस्तुर नाई
लाग्गो, त्यसैअरिवर उजुर अद्याव वालको सपै
विवरण गोप्य रन्छ ।

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग

क्षेत्रीय कार्यालय, उत्तर बेहुडी, धनगढी, कैलाली

फोन नं. : ०९१-५२५६२१, ५२५६२२

मो.नं. : ९८५८४२३६२१

फ्याक्स : ०९१-५२५६२३

वेबसाइट : www.nhr.cnepal.or.g

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग

क्षेत्रीय कार्यालय, उत्तर बेहुडी, धनगढी, कैलाली

फोन नं. : ०९१-५२५६२१, ५२५६२२

फ्याक्स : ०९१-५२५६२३

वेबसाइट : www.nh.rcne.pa.l.or.g

नेका लागि मर्दाना, समता र न्याय

सपैकि लेखा घरघरमी मानवअधिकार
शान्ति लइ विकासको आधार

मानव अधिकार प्रश्नोत्तर सडालो
(डोटेली भाषामी)

नेपालको संविधान २०७२,
राष्ट्रिय मानव अधिकार अयोग ऐन २०६८ रे
केई प्रमुख महासन्धिमी आधारित

प्रकाशक :

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

क्षेत्रीय कार्यालय धनगढी

फोन ०९१ ५२५६२१

०९१ - ५२५६२२

फ्याक्स ०९१ ५२५६२३

प्रकाशकीय

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग मानव अधिकार आयोग ऐन २०५३ अनुसार स्थापना भयाको स्वतन्त्र रे स्वायत्त राष्ट्रिय संस्था हो रे नेपालको संविधान २०७२ ले यईलाई संवैधानिक अड्डका रुपमी व्यवस्था अर्याछ। मानव अधिकारको प्रभावकारी संरक्षण रे संम्बर्द्धन अद्द आयोगको प्रमुख काम भयाले स्थापना भया धेकी नै आयोग मानव अधिकार संरक्षण रे संम्बर्द्धनको काम अद्दै आयाछ। राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ अनुसारै काम अद्दै आयाको मी २०६९ साल माघ १८ गतेवाटा है राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग -उजुरी कार्वाई तथा नुक्सानीको भपाई तराउन्या ताक्दे) नियमावली २०६९ बनाईवर काम अद्दै आया छ।

नेपालले मानव अधिकार संम्बन्धि २४ अन्तराष्ट्रिय दस्तावेजको पक्षराष्ट्र भईवर मानव अधिकारको सम्मान रे संरक्षणकी निउती प्रतिवद्धता अरि सक्याछ। सड्डै नेपालको संविधान रे कानुनमी लै नागरिक तथा मान्सका अधिकार निश्चित अर्या छ।

तर ति अन्तराष्ट्रिय एवम् राष्ट्रिय दस्तावेज मी लेख्या अधिकाका बारेमी चेतनाको अभाव अशिक्षा सुचनामा पहुँच नहुनु जसा कूडाले बर्ती संख्याका नेपालीलाई थाहा अथिन तसाईल राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ तथा मानव अधिकार संम्बन्धि विभिन्न संम्भौतामी रईवर यी किताव मानव अधिकार प्रश्नोत्तर सड्डगालो अव छाप्या छ। यई कितावमी मानव अधिकारका सबै कुडा समेट्ट नसक्यालै मानव अधिकारका काम लागदे जसाकुडालाई प्रश्नोत्तरका रुपमी राख्याकाले सबै मान्सलाई बुज्ज सजी हुन्या आशा आर्य छ। तसै यई आयोग तथा मानव अधिकार संम्बन्धि विभिन्न सन्धि संम्भौताका बारेमी जानकारी दिवर यो कितावले सबै नेपालीलाई आफनो अधिकारका बारमी सचेत अराउन्या छ भण्या आशा अर्या छौ। यईका बारेमी यो किताव पड्डे मान्सवाटी पायाका सुजावलाई भविष्यमी सुधार अदद् आयोगलाई सहयोग पुग्दे भयाले सुजावको आशा अददा छौ।

यई संस्करण सम्म आउना यो किताव को तयारी सम्पादन तथा छाप्याकी निउती आयोगमी काम अद्दै मुरारी प्रसाद खरेल, दीपकजंग ध्वज कार्की, कोषराज न्यौपाने, दुर्गा खड्का, सुर्य बहादुर देउजा, संम्भना शर्मा, कमला थापा क्षेत्री, सुरेश मल्ल, लोकनाथ बास्तोला लगायत की मान्सको योगदान रयाछ। यई छाप्यामी सहयोग अद्दै सबै जना धन्यवादको पत्र हुन्। भविष्यमी यईलाई अज सुदाद्दै निको अरिवर सच्याउने लिन उनरो आभि योगदान रन्या विश्वास अरन्छौ।

आयोगका अड्डका पदाधिकारीनु

अध्यक्ष:- माननीय अनुपराज शर्मा

सदस्य:- माननीय प्रकाश वस्ती

सदस्य:- माननीय सुदिप पाठक

सदस्य:- माननीय मोहना अन्सारी

सदस्य:- माननीय गोविन्द शर्मा पौड्याल

पुस्तक :- मानव अधिकार प्रश्नोत्तर सड्डालो (डोटेली भाषा)

संयोजन:- मोहनदेव जोशी

अनुवाद: पवनकुमार भट्ट/कमला जोशी

साभार/अनुवाद:- मानवअधिकार प्रश्नोत्तर संगालो २०७१

प्रकाशन मिति २०७२ फाल्गुन (प्रथम पटक)

प्रति : ४००

सर्वाधिकार:- राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

वेद प्रसाद भट्टराई
का.मु.सचिव

(दुई वातै)

खास गरीबरे सपै खालको विकास, मान्सुनका विकासमा भिक्कुई पछाडी रयोको सुदुरपश्चिममा छौ-छोई छिटो, तल्लोजात मल्लोजात, स्वाईनुन ,आईमाईका मथी हान्नया पिटया, गल्दीन्या, हिसां, अशिक्षा,कुरिती, अन्धविश्वास जसा भिक्कै समस्या रयाका छन्, मानव अधिकारले सबै मान्सु वरावर हुन्, सबैको इज्जत, वरावर हो, सबैले मर्यादित होइवरे वाचनु पैनु परनछं भुणी वरे भुणन्छ, ।

सपैकि लेखा घर-घरमी मानव अधिकार, शान्ति लै विकासको आधार भुन्या नारा वाठे मान्सुनको अधिकारकी लेख्या वन्या आयोगले जम्मै मान्सुनका अधिकार वचुनाकी लेख्या देशको सबै हई ठुलो कानून संविधानले व्यवस्था गरया छ, मानव अधिकार आयोगलाई ।

खास गरीबरे डोटेली ठउरा माई वस्या मान्सुले आफनी बोली भाषामा की-कसो हुन्या रैछ, मान्सुनका अधिकार मानव अधिकार खोसिएया बरेकाँ भानु पढया रैछ, जसा नियम, व्यवस्थाका बारेमा जानकारी दिनको ल्या यो मानव अधिकार पूस्तीका, आयोगको सुदुरपश्चिम क्षेत्रीय कार्यालयले डोटेली भाषमा सादया काम गरिराख्या हो ।

मानव अधिकारका बारे डोटेली भाषामाई जानकारी वालो किताब छाप्पाकी लेखा, हौसला दिई भक्भकिउन्या, आयोगका पदाधिकारी, का.मु सचिव, सहित यो डोटेली भाषाका मानव अधिकारकी किताब साददामाई हामरो आफिसका पैलीकी ईन्टन, अचेल रेडियो नेपाल दिपायलका काम अददुलारेकी श्री कमला जोशीलाई विशेष धन्यवाद दिनौ, त्यस्याई हामरा साथी. श्री पवनकुमार भट्ट लै विदेशराम चौधरी सहित सबै पाठकहरुलाई धन्यवाद दिई वरे, यो किताबमाईका कमि-कमजोरी सच्चाउनकी लेख्या सबैको सल्लाह सुभाबकी ल्या आशा राखैउ ।

मोहनदेव जोशी
(नि. निर्देशक)

विषय सूची

	पेज
१. राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	१
२. राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग उजुरी कार्वाई तथा नुक्सानी भर्पाई तोक्ने नियमावली) २०६९	७
३. नेपालको संविधान २०७२	१३
४. सबै किसिमका जातजातीमी हुन्या छाउछुत भेदभाव हटाउन्या अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९६५	१५
५. नागरिक (रैतीनुका) तथा राजनितिक अधिकार की लेखा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र १९६६	१८
६. आर्थिक, सामाजिक तथा संस्कृतिक अधिकार सम्बन्धि की अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र १९६६	२१
७. स्वानी मथी हुन्या सपै खालका, केईलाई काखा कोईलाई पाखा जसा कुडा हटाउन्या महासन्धि १९७९	२४
८. सास्ती दुःख पिड रे अरु गटटा जसो घिनौना व्यवहार वा डाँढ विरुद्धको महासन्धि १९८४	२८
९. नान्दीनानुका (बाल) अधिकार महासन्धि १९८९	३०
१०. विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरो परिवारका मान्सको अधिकारको संरक्षण सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९९०	३४
११. अपाड भया मान्सको अधिकारको सम्बन्धि, २००६	३९
१२. बलजफ्ती विपता हुनवाटी सबै मान्सको सुरक्षा सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि २००६	४२

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग

(१) मानव अधिकार भन्‍या कि हो ?

उत्तर: मान्सले मान्सकै औकातमी मर्यादित भईवर जिउनाकी चाईन्या सव्वै अधिकारलाई मानव अधिकार भणन्छन् । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ ले मानव अधिकार भन्‍याको मान्सको जीवन, स्वतन्त्रता, समानता रे मर्यादा सङ्ग भयाको सम्बिधान रे अरु चलिरयाका कानुनले दियाको अधिकार सन्कनु पडछ रे तसा शब्दले नेपाल पक्ष भयाको मानव अधिकार सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिमी निहित अधिकारलाई लै जाउनछ भनिवर परिभाषित अर्या छ ।

(२) राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग कसो निकाय हो ?

उत्तर-राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग मानव अधिकार सम्बर्द्धन रे संरक्षणकि नीउती गठित स्वतन्त्र रे स्वायत्त राष्ट्रिय निकाय हो ।

यईको गठन मानव अधिकार आयोग ऐन २०५३ अनुसार २०५७ साल जेठ १३ गते भया हो । नेपालको अन्तरिमवठे येलाई संविधानको अड्डका रुपमी व्यवस्था अर्या छ । वि.स. २०६८ माघ ६ गते हो की राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ लागु भईवर मानव अधिकार ऐन २०५३ को ऐन खारिज भया छ । यईको स्थापना पेरिस सिद्धान्तमी आधारीत छ ।

(३) पेरिस सिद्धान्त भन्‍या कि हो ? यई सिद्धान्त अनुसार मानव अधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय निकायनमी हुनु पड्डे चाईन्या कि कि हुन् ?

उत्तर-मानव अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धन कि निउती मानव अधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय संस्थाको मापदण्ड तय अद्दे र बाटो देखाउन्या सिद्धान्तलाई पेरिस

सिद्धान्त भणीन्छ । फ्रान्सको पेरिसमी १९९१ मी भयाको विभिन्न देशको अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनमी प्रस्ताव भईवर सन १९९३ मी संयुक्त राष्ट्र संघीय महासभा बाटी परित भया हो । पेरिस सिद्धान्त अनुसार मानव अधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय संस्थाहरुमी हुनुपड्डे तत्व यीसा छन् । १) स्वतन्त्रता २) स्वयत्तता ३) ताक्याको ठाँउको अधिकार रे भिक्कुइ अधिकार ४) पहँच ५) सहयोग

४) आयोगमी कती जना पदाधिकार रहन्छन् रे कि कई कई ठाँउबाटी नियुक्ती हुना छन् ?

उत्तर-आयोगमी १ जना अध्यक्ष रे ४ जना सदस्य गरिवर ५ जना रन्या व्यवस्था छ । मानव अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धनका ठाँउमी वर्ती योगदान द्याका सर्वाच्च अदालनको प्रधान न्यायाधिस वा न्यायाधिश पदवाटी सेवा निवृत्त मान्स वा समाज सेवा मी लागीवर नाउ कमायाका मान्स मध्यवाटी १ जना अध्यक्ष रन्या व्यवस्था छ । तसेअरी मानव अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धन वा समाज मी नाउ कमायाका ठुला मान्स मध्यवाटी १ जना स्वानी संड्डे अश्र चार जना सदस्य रन्या व्यवस्था छ । आयोगका अध्यक्ष रे सदस्यको पदको अवधी नियुक्ती पायको दिन बठी की ६ वर्ष सम्म हुनो छ ।

५) राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको मुख्य कर्तव्यहरु कि कि हुन् ? ति कर्तव्य पुरा अदद आयोगले कि कसा काम अरन्छ ?

उत्तर-नेपालको संविधान २०७२ को धारा २४९ मी राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको काम, कर्तव्य रे अधिकारका बारेमी उल्लेख अर्या छ । तसे अनुसार मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण रे सम्बर्द्धन तथा तईको प्रभावकारी कार्यान्वयनलाई सुनिश्चत अददु आयोगको प्रमुख कर्तव्य हो । ति कर्तव्य पुरा अदद राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले यीसा काम अरन्छ ।

क) कोई मान्स वा सहुको मानव अधिकार उलंघन वा तईको दुरुत्साहन भयाको मी पीडितन मान्स आफुई वा उईकै तिरवाटी कसुईले आयोगमी आईवर द्याको निवेदन वा उजुरीवा काई स्रोतवाती आयोगले पायाको जानकारी वा आयोगको आफुनै ईच्छाले तईको खोजतलास र अनुसन्धान अरीवर दोषी माथी कार्वाई अदद सिफारिस अददे ।

- ख) मानव अधिकारको उलंघन हुनवाटी रोक्दे जिम्मेवारी वा कर्तव्य भयाको पदाधिकारीले आफुनो जिम्मेवारी पुरा नअर्यामी वा कर्तव्य पालन नअर्यामी वा पुरा अदद वा कर्तव्य पालना अदद अल्सी देकाया तसो पदाधिकारी मथी विभागीय कार्वाई अददले सम्बन्धीत अधिकारी अगाडी सिफारिस अददे ।
- ग) मानव अधिकार उलंघन अददे मान्सको विरोदमी मुद्धा चालउनु पड्डे वा भयामी कानुन अनुसार अदालती मुद्धा हाल्ले सिफारिस अददे ।
- घ) मानव अधिकारको सचेतना अभिवृद्धि अदद नागरिक समाज सड्ड समन्वय सहकार्य अददे ।
- ङ) मानव अधिकारको उलंघन अददेलाई विभागीय कार्वाही तथा सजाय दिन्या कारण रे आधार खुलाईवर सम्बन्धीत निकायन मी सिफारिस अददे ।
- च) मानव अधिकार सड्ड सम्बन्धीत चल्या कानुनका आवधिक रुपमी पुरावलोकन अददे तथा तईमी अददु पड्डे सुधार र संसोधनका बारेमी नेपाल सरकारमी सिफारिस अददे ।
- छ) मानव अधिकार सड्ड सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौताको नेपाल पक्ष बन्नु पड्डे भयामी तईको कारण सहीत नेपाल सरकारलाई सिफारिस अददे रे पक्ष बनी सक्याका सन्धि वा सम्झौताको कार्यान्वयन भया वा नभयाको अनुगमन अधिवर कार्यान्वयन नभयाको पायामी तईको कार्यान्वयन अददे नेपाल सरकारमी सिफारिस अददे ।
- ज) मानव अधिकारको उलंघनको सम्बन्धमी राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले अर्याको सिफारिस वा निर्देशन पालना वा कार्यान्वयन नअददे पदाधिकारी मान्स वा निकायनको नाउ कानुन अनुसार सार्वजनिक अरिवर मानव अधिकार उलंघन अददेका रुपमी अभिलेख अददे ।

६) आयोगले मानव अधिकार संरक्षण सम्बन्धी कसा काम अदद छ ?

- उत्तर-आयोगले मानव अधिकारको संरक्षण सम्बन्धि यीसा काम अरन्छ ।
- क) मानव अधिकारको उलंघनरे दुरुत्साहन रोक्दे सम्बन्धमी खोजतलास रे अनुसन्धान अददे ।
 - ख) नेपाल सरकार अर्न्तगनका निकाय, कारागार वा कोई संस्थानको घुमाफिर, निरिक्षण, अवलोकन अददे रे मानव अधिकारको संरक्षणकी निउती तसा

- संस्थाको काम कारवाही भौतिक सुविधा आदिका सम्बन्धमा सल्ला दिनु ।
- ग) मानव अधिकारको प्रचलनको कि नीउती संविधान तथा चरिहयाको अरु कानुनले द्याको संरक्षण सम्बन्धि व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको निउती सिफारिस अददे ।
- घ) मानव अधिकारको स्थितिको अनुगमन अरिवर प्रतिवेदन सार्वजनिक पददे तथा सम्बद्ध पक्षलाई मानव अधिकारको स्थिति सदाद सल्ला दिनु ।
- ७) आयोगले मानव अधिकारको सम्बर्द्धन सम्बन्धी कसा काम अरन्छ ?**
- उत्तर- आयोगले मानव अधिकारको सम्बर्द्धन सम्बन्धी यीसा काम अरन्छ ।
- क) मानव अधिकार सम्बर्द्धन कि निउती तालिम, गोष्ठी, सम्मनेलन चलाउनुया,
- ख) सवै प्रकारका संचार माध्यमको प्रयोग अरिवर स्थानिय तहसम्म मानव अधिकार सचेतना अभिवृद्धि अददे । ग) मानव अधिकारका विभिन्न विषयनमी जानकारी दिनुया किताव, पत्रिका आदी प्रकाशन अददे ।
- घ) औपचारिक वा अनौपचारिक शिक्षा प्रणली वाटी मानव अधिकार शिक्षाको प्रचार अददे ।
- ङ) मानव अधिकारको संरक्षण सम्बन्धमा अईलको कानुनका बारेमी सवै मान्सलाई जानकारी दिवर सचेत अराउनुया ।
- च) मानव अधिकार सम्बन्धि गैरसरकारी संस्थाले अददे कामलाई कडावा दिनुया,
- छ) देशमी अईलको मानव अधिकारको आवश्यकता बारेमी नियमित समिक्षा अददे ।
- ज) मानव अधिकारको प्रवर्द्धनकी नीउती चाईन्यजती रे काम लाग्दे जसा काम अददे ।
- ट) मानव अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय दस्तावेज भन्नाले कि बुज्जा छ ? अन्तराष्ट्रिय दस्तावेजको पक्षराष्ट्र भन्या कि हो ?**
- उत्तर- मानव अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय दस्तावेज भन्नाले मानव अधिकार पाउना कि नीउती नियमति प्रभावकारी रे संरक्षित बनाउन संयुक्त राष्ट्रसंघ रे उईले मान्यता द्याका अरु अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुले बनायाका कानुनी दस्तावेज भन्या बुझिन्छ यई भित्तर सन्धी (Treaty) वा महासन्धी

(Convention) प्रतिज्ञा पत्र Covenant आलेख Protocol घोषण पत्र Declaration सिफारिस Recommendation संकल्प प्रस्ताव Resolution आदी पडन्छन् ।

अन्तराष्ट्रिय दस्तावेजमी हस्ताक्षर अरीवर तईलाई पालना अददे अठोट भयाका देशलाई पक्षराष्ट्र भनिन्छ । सब्वै अन्तराष्ट्रिय दस्तावेज हस्ताक्षर अददु पड्डे जसा हुनाईन, अन्तराष्ट्रिय सन्धि, महासन्धि प्रतिज्ञा पत्र रे प्रलेखनमी सम्बन्धित देशले हस्ताक्षर अददु पडन्छ रे त्यो कानुन बाध्यात्मक हुन्छ, घोषणा पत्र सिद्धान्त निर्देशिका, सिफारिस रे संकल्प प्रस्तावन कोइले देशकी नीउती बाध्यात्मक हुनैन् । तईलै नै ठिक रुपमी दवाव दिनुया कि सयका हुनान् ।

५) अइलसम्म नेपाल कति अन्तराष्ट्रिय मावन अधिकार सम्बन्धि दस्तावेजको पक्षराष्ट्र होईसक्या छ ?

उत्तर - अइलसम्म नेपालले २४ मानव अधिकारका दस्तावेजमी लै ११ वटा श्रम सितका लै ४ वटा कलभगडाका बेला लागगया अरिवर ३९ जति अन्तराष्ट्रिय महासन्धिलाई अनुमोदन अरिराईछ।

१० आयोगले नेपाल पक्ष भयाका ठुला विदेशका सन्धिमा कि कन्या अददु पडन्छ ?

उत्तर-आयोगले नेपाल पक्षराष्ट्र भएका अन्तराष्ट्रिय महासन्धिको सम्बन्धमी यीसा काम अरन्छ ।

- क) मानव अधिकार सडड सम्बन्धि राख्दे अरु अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्भौता तथा दस्तावेजन पडीवर नेपाल सरकारलाई सम्बन्धित व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन अददु निको सल्लाह दिनुया ।
- ख) मानव अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय सन्धी सम्भौतामी भयाका व्यवस्था अनुसार नेपालले पठाउनु पड्डे प्रतिवेदनका सम्बन्धमी नेपाल सरकारलाई निका सल्लाह दिनुया ।
- ग) मानव अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्भौता अनुसार नेपालले प्रतिवेदन पठाउनु पड्डे दायित्व भयाको विषयनमी नेपाल सरकारलाई राय दिनुया ।

११) नेपाल पक्ष भयाका महासन्धि अनुसार नेपालले कसा कानुनी दायित्व पुरा अद्दु पड्डे हुन्छ ?

उत्तर-नेपाल सन्धि ऐन २०४७ को दफा ९(१)ले नेपाल पक्ष भयाका सबै सन्धि नेपालके राष्ट्रिय कानुन जसै हुन्या तथा राष्ट्रिय कानुनरे तसा सन्धि एक आपसमी बाज्यामी सन्धिकै कानुन लाग्दे व्यवस्था अर्या छ । तसाईले महासन्धिले सिर्जना अर्याका दायित्व पुरा अद्दु तथा महासन्धिलाई प्रभावकारी रुपमी कार्यान्वयन अद्दु सरकारको कर्तव्य हो ।

१२) कसा संघ संस्थाले नेपाल भित्तर मानव अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धन सम्बन्धि केई काम अद्दु खोज्या कि कसरी आयोगको सहमती लिनु पड्डे हुन्छ ?

उत्तर-कोई विदेशी संघ संस्थाले नेपाल भित्तर मानव अधिकार संरक्षण रे सम्बर्द्धन सम्बन्धि कोई काम अद्दु खोज्या ऐन को दफा २०(३) अनुसार आयोगको सहमतीकी नीउती तसा संघ संस्थाले यीसा तल धेकाया जसा कागत पत्र खोजीवर निवेदन हाल्लु पड्डन्छ ।

- क) आफुले अद्दे कामको वारेमी
- ख) मान्सका रे आफ्ना घरको आर्थिक अवस्थाका वारेमी
- ग) कार्यालय राख्दे ठाउ
- घ) पत्र पठाउन्त्या ठाउ
- ङ) समाज कल्याण परिषद सड्ड अनुमती ल्याको भया तसो कागत लै, विदेशी संघ संस्थाले सदाईका वर्ष आयोगमी कामका वारेमी लेख्याको कागत सड्डेको प्रतिवेदन दिनु पड्डन्छ, रे आयोगले बखत बखतमी निकाल्याको निर्देशिकाको लै भज्या माण्णु संघ संस्थाको कर्तव्य हुन्या छ ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग उजुरी कार्वाई तथा नुक्सानी भर्पाई तोक्दे नियमावली) २०६८

१) उजुरी भन्या कि हो ?

उत्तर-राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग ऐन २०६८ मी उजुरीको परिभाषा अनुसार उजुरी भन्याको कोई फिराद पत्र, अपिल, माग, वा दावी अर्याका लेख्याका वा मुखैले बोल्याका कागत पत्र रे अरु दस्तावेज भन्या बुजाउछ, उजुरी भन्नाले मानव अधिकारको उलंघन वा तईको दुरुत्साहनका सम्बन्धिमी आयोगमी हाल्याको निवेदन वा उजुरी सम्जनु पड्डन्छ, रे तसो शब्दले अरुकोई स्रोतवाटी तसई विषयनमी आयोगलाई पाईयाको खवरलाई लै जनाउन्छ ।

२) मानव अधिकारको उलंघन भयामी का रे कोले उजुरी दिन सकन्छ ? उजुरी द्याकै कारण कानुनी अनुसार मुद्धा हाल्लाकी आसजी हुन्छ ?

उत्तर-मानव अधिकार उलंघन भयामी राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका कोईलै कार्यालयमी उजुरी हाल्ल सकिन्छ । तसेरी उजुरी हाल्ला पीडितन मान्स आफुईले वा उईका तिरवाटी कसुईले लै उजुरी हाल्ला सकन्छ । उजुरी हाल्ला केई रुपैया लाग्दैन । उजुरी हाल्ला कै ले कानुन अनुसार मुद्धा चालउन केई असजी हुनैन् ।

३) आयोगमी मानव अधिकार उलंघन सम्बन्धिमी उजुरी कसरी रे कई कई माध्यमवाटी हाल्ल सकिन्छ ?

उत्तर-उजुरी हाल्ले मान्स आफुई गईवर वा पीडितनका तिरवाटी कसुईले लेखीवर वा मुखैले निवेदन हालिवर आयोगमी मानव अधिकार उलंघन सम्बन्धि

उजुरी हाल्ल सकिन्छ । तसेरी उजुरी हाल्ला यीसा यीसा माध्यम प्रयोग अद्द सकिन्छ

- क) लेखिवर वा मुखैले निवेदनबाटी
- ख) टेलिफोनबाटी
- ग) हुलाक, दूत डाँक सेवा, आकाशवाणी (टेलिग्राम) टेलिफक्स, टेलेक्स फ्याक्स, ई फ्याक्स, ईमेल वा लिखित अभिलेख राख्द सकिन्या अरु दुर संचारका माध्यमबाटी सड्डै आयोगमी उजुरी अद्दा केई रुप्या लाग्दैन ।

४) आयोगमी मानव अधिकार उलंघन सम्बन्धि उजुरी हाल्ला अद्दे ले किकि कुडा खोल्लु पडन्छ ?

उत्तर-उजुरी दिना उजुरी हाल्ले मान्सले यीसा कुडा खुलाउन्नै पडन्छ ।

- क) उजुरी हाल्ले मान्सको नाउ, थर रे ठेगाना
- ख) काई संस्थाका तिरवाटी उजुरी पड्याको भया तई संस्थाको कागजात,
- ग) उजुरी अद्दाको कारण
- घ) उजुरीको विषय
- ङ) उजुरीका बारेमी थोक्काई कुडा
- च) उजुरीका बारेमी जान्या प्रमाण
- छ) उजुरीले माग्याको ओखती अर्याको कागत
- ज) उजुरीका बारेमी अरुकेई उजुरी पड्याको भया तईको लै कागत पत्र
- झ) आरोप लाग्याको मान्स
- ञ) उजुरीका बारेमी अरु कुडा

५) अति आवश्यक विषयको उजुरी केलाई माणिन्छ ?

उत्तर-तल धेकायाको मानव अधिकारको उलंघन हन्न वा तईको गलत प्रयोग भयाका विषयनलाई जरुरी विषय मानिन्या हो ।

- क) कसुईलाई मार्या वा आफुई मर्या वा मद्दे वा माद्दे जसो शंका लाग्या
- ख) बर्ती जोडले यातना दुख द्याको
- ग) मान्स पागलीयाको
- घ) कोई समुह वा जाती नै दाखी भयाको
- ङ) हारायाको बेपत्ता वा हराउन्त्या जासो भयाको,

च) स्वानीमथी हुन्या ईज्जत लुट तसा काम

- छ) मुल्या मुली, गेदा मेदा, डुडा काना भयाका मान्स रे वुडा पाका मान्स सड्डे जोड्याको उजुरी
- ज) छिटाई तसोकाम नरोक्यामी मानव अधिकार को बर्ति उलंघन वा मान्सको नुक्सानी हुन सक्दे भया,

६) क्या आयोगमी पड्याको उजुरी मिल लै हुन सकन्छ ?

उत्तर-अन्तराष्ट्रिय कानुन अनुसार मानव अधिकार तथा मानविय कानुनको बर्ती उलंघन मानिन्या कुडा वा चल्याको कानुन अनुसार मिल लै हुन नसक्दे कुडामी बाहेक आयोगमी विचार अद्दे अवस्थमी रयाको कार्य उजुरीका विषयनमी उजुरी अद्दे ले मिलापत्तर अरिपाँउ भनिवर अद्दे रे जईका बारेमी पड्या हो दुएईले सड्डै मिलिबर उजुरी दिनु पडन्छ । यी सेर निवेदन पड्यामी मिलापत्तर अद्दा पीडित पक्षको मानव अधिकारको संरक्षण हुन्या भया मिलापत्तर हुन सकन्छ । दुएईका विचमी मिल भया आयोगमी पड्याको उजुरीको कार्वाई खारीज हुन्छ ।

७) कसो बेला आयोले उजुरीलाई तामेली राख्दा वा खारीज अद्द सकन्छ ?

उत्तर-राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले यीसा बेला उजुरीलाई तामेली राख्द वा खारेज अद्द सकन्छ ।

- क) उजुरी अद्दे मान्स वा पीडितन मान्सको नाउ नभयामी
 - ख) केई बुज्जै नसक्दे सोचीबर उजुरी पड्याको भयामी
 - ग) मानव अधिकार उलंघन तथा तईको गलत प्रयोग सम्बन्धि नभयामी
 - घ) आयोगको काम अद्दे क्षेत्र भन्ना बाईर भयामी
 - ङ) भुटाले केई प्रमाण नभयाको उजुरी भयामी
 - च) नियम (४) अनुसार तिर नपुन्याको पाईयामी
 - छ) एक पटक आयोगले सुची सक्या विषय नभयामी
- तर कोई उजुरी रित नपुन्या कारणले तामेलीमी रयाकोमी अज तिर पुर्वको उजुरी पड्डाया कार्वाई अद्द बादा पड्डे छैन् ।

ट) आयोगले मानव अधिकार उलंघन भया नभयाको कसेरी ठउरिउन्छ ?

उत्तर-आयोगले यीसा प्रमाणका आधारमी मानव अधिकारको उलंघन भयाको माणन्छ ।

- क) आयोगमी पड्याको उजुरीका सम्बन्धमी खोजतलास वाटी
- ख) चेकजाँच अरिवर पायाका प्रमाण रे प्रतिवेदनका आधारमी रे
- ग) सार्वजनिक सुनुवाई अर्या भया तईका आधार मी

५) कोई निकाय सार्वजनिक/सरकारी अधिकारी वा कर्मचारी दोषी धेक्या मी उननलाई कार्वाई अद्दा कसेरी अरन्छन् ?

उत्तर-कोई निकाय सार्वजनिक, सरकारी अधिकार वा कर्मचारी दोषी धेक्या उइमाथी आयोगले सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीलाई लेखीवर पठाउन्त्या छ, आयोगले कानुनी वा विभागीय कार्वाई अद्दु नेपाल सरकारको दायित्व हुन्छ । कसई कारण कार्वाई अद्द नमिल्ले भया तईको कारण सहित तिन मईना भित्तर सम्बन्धित निकाय वा अधिकारले आयोगलाई जानकारी दिनु पड्डे छ ।

१०) कसाकसा मानव अधिकार उलंघन भयाको लाग्या कई आधारमी नुक्सानी भराई दिन्या व्यवस्था छ ?

उत्तर-पीडितनलाई नुक्सानी भराउन्त्या निर्णय, सिफरिस अद्दा धेकायाका कुडाले लिनु पडन्छ ।

- क) पीडितन मान्सका जीउ मि धेक्याका घा चुट पटक रे ओखती अद्दा रया कुडा
- ख) मनमी पड्याको पीडा दुख
- ग) सामाजिक मर्यादा
- घ) पीडितको जिउ मन रे घरको अवस्था
- ङ) पिड दिन्या मान्सको चरित्र
- च) मानव अधिकार उलंघनको घरनामी यई भन्ना आगाडी रया नरयाको,
- छ) पिड दिन्या मान्सको घर परिवारको अवस्था

११) मानव अधिकार उलंघनका कारणबाटी कुसुईको ज्याहान गयाको भया मर्याका मान्सको परिवारलाई नुक्सानी भराउन्त्या निर्णय, सिफारिस भयामी कसेरी नक्सानी भराउन्त्या व्यवस्था छ ?

उत्तर-यीसा कुडालाई आधार मानीवर भराउनु पड्डे छ ।

क) मर्याका मान्सको उमेर रे उईले कमाउन सक्दे क्षमता,

ख) मर्याका मान्सका भरमी रयाका परिवारको संख्या रे उईलाई जीउना की निउती चाईन्या खर्ज,

ग) मर्याका मान्सका मुल्या भयाका चेला चेली को संख्या रे उनरो पालन अद्द रे पडाउन्त्या खर्ज

घ) मर्याको मान्सको स्वानी वा लाग्नेको उमेर, ज्याहानको अवस्था रे जीवन गुजारा अद्दे माध्यम

ङ) मान्सको मद्दु अगाडी उईलाई ज्याहान वा दिमागी पिड द्याको वा नदयाको

च) मद्दु पैल्ली मानव अधिकार उलंघन भयाकोई कारणले भयाको ओखती को खर्जको रकम

भ) मर्याको मान्सको दाहा संस्कार रे किर्या खर्ज,

१२) दःख पिड द्यामी नुक्सानी भराउन्त्या निर्णय, सिफारिस अद्द धेकायाका कुडालाई आधार माण्णु पड्डे छ ।

क) पीडितनलाई पड्याको जीउर दिमागमीको पिडको मात्रारे तईको चिन्ता

ख) ज्याहान रे दिमागको नुक्सानको अवस्था रे तसो नुक्सानको कारणबाटी पीडितनको आय आर्जन अद्द सक्दे तकतमी अयाको नुक्सानी

ग) ओखती हुन नसक्दे किसमको ज्याहान रे दिमाग मी नुक्सानी भई काई काम अद्द नसक्दे भया तई मान्सको उमेर रे उईको जिवन गुजाराको माध्यम रे पारिवारिक दायित्व

घ) ओखती हुन सक्दे नुक्सानी भया ओखती अद्दा लाग्याको वा ओखती अद्या लाग्दे अनुमान अर्याको खर्ज

ङ) ओखती हुन्या जसो नुक्सानी भया ओखती अद्द लाग्य समय, तर आयोगले ओखती अद्द लाग्याको खर्ज छटै भराउनुका सड्डै राष्ट्रिय तथ अन्तराष्ट्रिय कानुन अनुसार सजाय की निउती लै सिफारिस अद्द सक्दे छ ।

१३) गैर कानुनी थुनामी राख्याको वा विपत्ता अर्यामी कसेरी नुक्सानी ताक्दे व्यवस्था छ ?

उत्तर-गैर कानुनी थुनीवर राख्या वा जवरजस्ती विपत्ता अर्याको विषयमी निर्णय

सिफारिस अद्दा यीसा कुडालाई आधार माण्णु पडन्छ ।

- क) गैर कानुनी थुनीबर राख्या बेलाको हालचाल
- ख) गैर कानुनीबर राख्या पीडितनलाई अर्याको व्यवहार
- ग) गैरकानुनी थुनीबर राख्याको समय
- घ) गैरकानुनी थुनुको कारण पीडितनलाई पड्ड गयाको जीउज्याहानरे दिमागी हालत
- ङ) गैर कानुनी थुन्ना पीडितनलाई पड्याको रुप्याको नुक्सानी
मानव अधिकार उलंघन वा तईको गलत प्रयोग अरिबर कसुईलाई विपत्ता पाड्याको सम्बन्धमी नुक्सानी तिराउन्त्या तोक्दा आयोगले छ मईना सम्मको समय भया दिनको ५ सय रुप्या रे ६ महिना भन्ना बर्ती समय भया तिनलाख रुपैया सम्म नुक्सानी तिराउन सक्दे छ ।

१४) आयोगलाई जाँचबुज सम्बन्धि कसो अधिकार रयाछ ? तसो चेकजाँचको काममी सहयोग नअर्या आयोगले कि अद्द छ ?

उत्तर-आफ्नो अधिकारको क्षेत्र भित्त पड्ड आयाका उजुरी निवेदन वा प्रतिवेदनको कार्वाई चलिरया सम्बन्धमी आयोगलाई चलनमी रयाको नेपालको कानुन अनुसार आदलतलाई भयाजसै अधिकार रया छ ।
आयोगले चेकजाँच अद्दा माग्याको कागत र आवश्यक अरु प्रमाण नदिन्या आयोगको काममी सहयोग नअद्दे वा आयोगमी आउन भन्या नगईबर अटेड अद्देलाई आयोगले एक टिप्पणी लेखीबर कार्वाई की नीउती नेपाल सरकार, अधिकार पायाको निकाय वा अधिकारीलाई पठाउन सकन्छ ।

नेपालको संविधान २०७२

१) मौलिक हक भन्या कि हो ?

उत्तर-राज्यले सब्बै मान्सलाई दिनाकी नीउती ठिक्क पाडयाका हक रे अधिकारनलाई मौलिक हक भणिन्छ । तसा मौलिक हक संविधानमी लेख्या हुनान् । मानव अधिकारको अन्तर्राष्ट्रिय मुल्य मान्यतामी भयाका मौलिक हक राज्यले दिन्या बाँचा अर्या हुन्छ । प्रजातान्त्रिक प्रणाली भयाका देशका संविधानमी मौलिक हकलाई काँबाटीले मिच्च नदिनकी अडड् न्यायालयले बचुन्या अद्दे भनिबर राखिया हुन्छ ।

२) नेपालको संविधान २०७२ मी मैलिक हक सम्बन्धि कसो प्रावधान रया छ ?

उत्तर-नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ मी द्याका मौलिक हक यीसा छन् ।
१६. ईज्जतका साथ जिउन पुन्या हक, १७. स्वतन्त्रताको हक, १८. बराबरीको हक, १९. संचारको हक, २०. न्यायकी लागी हक, २१. अपराधबठे दःखीनुका हक, २२. यातना विरुद्धको हक, २३. निवारक नजरबन्द विरुद्धको हक, २४. छोइछिटो तथा भेदभाव विरुद्धको हक, २५. सम्पत्तिको हक, २६. धर्मकर्मकी लेख्या स्वतन्त्रताको हक, २७. सूचनाको हक, २८. गोपनीयताको हक, २९. शोषण विरुद्धको हक, ३०. स्वच्छ वातावरणको हक, ३१. शिक्षा सम्बन्धी हक, ३२. भाषा तथा संस्कृतिको हक, ३३. रोजगारीको हक, ३४. श्रमको हक, ३५. स्वास्थ्य सम्बन्धी हक, ३६. खाद्य सम्बन्धी हक, ३७. आवासको हक, ३८. स्वानीनुको हक, ३९. गोदामेदानको हक, ४०. दलितको हक, ४१. बुढापाखा मान्सुको हक, ४२. सामाजिक न्यायको हक, ४३. सामाजिक

सुरक्षाको हक, ४४. उपभोक्ताको हक, ४५. देश निकाला विरुद्धको हक, ४६. संवैधानिक उपचारको हक, ४७. मौलिक हकको कार्यान्वयन, ४८. नागरिकका कर्तव्यको हक रयाछन् ।

३. नेपालको संविधान २०७२ ले संकटकाला बखतमी हटाउन सक्दै कह कोको हुन् ?

उत्तर-नेपालको संविधान २०७२ ले संकटका बेला हटाउन सक्दै हक यीसा छन् । नेपाल सरकार मन्त्री परिषदबाटी उपधारा १ मी संकटकाल घोषणा वा आदेश अद् तयो शंकट बाहाल रया सम्मकी नीउती माग ३ मी द्याका मौलीक हक हटाउन सकिन्याछ ।

४. नेपालको संविधान २०७२ मी राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग सम्बन्धि कि लेख्या छ ?

उत्तर-नेपालको संविधान २०७२ को धारा २४८ धेकी २४९ सम्म राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका बारेमी लेख्या छ । यई संविधानले राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगलाई संवैधानिक निकायनका रुपमी स्थापित अर्या छ । यई संविधानको धारा २४८ मी आयोगको गठनका बारेमी लेख्या छ । धारण २४९ मी आयोगले अददया काम कर्तव्य रे अधिकारका सम्बन्धि लेख्या छ ।

सबै किसिमका जातजातीमी हुन्या छाउछुत भेदभाव हटाउन्या अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९६५

१) सबै जातमी हुन्या छाउछुत हराउन्या अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि कि हो ? नेपालले यो महासन्धिलाई कईल धेकी मान्या थो ?

उत्तर-सबै जातमी भयाको छाउछुत हटाउन अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९६५ भन्या को सबै जातमी भितर भयाको भेदभावले अद्दे अन्तर अर्याकाई कारण दुःखी भयाका मान्स वा कोई समुहले अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धन अद्दाकि निउती बनायाको अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि हो । यो महासन्धि संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभावाटी सन् १९६५ डिसेम्बर २१ मी पारित भईवर सन् १९६९ जनवरी ४ धेकी माण्या हो यईमी २५ धारा छन् । नेपालले यो महासन्धिलाई सन् १९७१ जानवरी ३० धेखी माणन शुरु अर्या हो ।

२) यई महासन्धिमी जातजातमी हुन्या अन्तरलाई कसेरी परिभाषित अर्याछ ?

उत्तर-यई महासन्धिको धारा १ ले जातीय अन्तर भन्याको राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक वा सार्वजनिक जीवनमी या अ कसईलै ठाँउमी जात, वर्ण, वंश वा राष्ट्रिय वा जातिय उत्पतिमि कोई अन्तर घिन अद्दे वा रोक्देलाले बुज्जु पडन्छ, भनिवर परिभाषित अर्याछ । तईलै यीसा किसिमको जातमी अन्तर रोक्दु वा बन्न पक्ष राष्ट्रका मान्स रे अरु गैरका विचमी एकै अरि लाग्दैन ।

३) यो महासन्धिले जातमीका अन्तरका विरुद्ध मी कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ५ ले जातमी हुन्या अन्तरविरुद्धमी यीसा अधिकार द्या छ ।

क) न्यायाधिकरण तथा न्याय दिन्या रे अरु सब्बैका अगाडी समान व्यवहार पाउन्त्या अधिकार ।

ख) कोई मान्स मथी कोई सरकारी समुह जा संस्थावाटी पाईन्त्या दुःख वा ज्याहानमी हुन्या नुक्सानी राज्यवाटी दुःखी मान्सले संरक्षण पाउन्त्या अधिकार ।

ग) राजनितिक अधिकार जसै सबैले माण्या रे समान मतको अधिकारका आधारमी मत हाल्लमी माग लिन्या रे उम्मेदवारलै उठेठ पाउन्त्या अधिकार, सरकार रे को कोईलै सार्वजनिक कुडामी जान पाउन्त्या अधिकार रे सार्वजनिक सेवामी समान क्षमताको अधिकार

घ) अरु नागरिक (मान्सुनका) अधिकार

१) देशको सिमाना भित्तर आउन जान रे बस्स पाउन्त्या अधिकार,

२) आफुनु देश सङ्गै अरुलदेशवाटी बाईर जान्या रे आफुनु देशमी फर्कन्या अधिकार

३) राष्ट्रियताको अधिकार

४) बर्यात अद्दे र बेउला बेउली छान्या अधिकार

५) एकलै वा अरु सङ्ग मिलिवर सम्पत्ति राख्दया अधिकार

६) बाउ बाज्या सम्पत्ति पाउन्त्या अधिकार

७) विचार, सुच रे धर्म मान्या अधिकार

८) विचार रे बोल्ल पाउन्त्या अधिकार

९) शान्तिरूपमी जम्मा हुन्या रे संग्ठाउन बनाउन्त्या अधिकार

ङ) आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक अधिकार

१) काम अद्दे आफुनु ईच्छाले नउकरी खोज्जे कामको निको गट्टो जान्न पाउन्त्या, नउकरी नभया संरक्षण पाउन्त्या, बरावरी कामकी निउती बरावरी तवल पाउन्त्या, काम अनुसारको तलव पाउन्त्या अधिकार

२) ट्रेड यूनियन स्थापना अद्दे रे तईको अधिकार

३) बसोबासको अधिकार

४) सार्वजनिक स्वास्थ्य, ओखती, सामाजिक सुरक्षा रे बरावरी सेवा पाउन्त्या अधिकार

५) शिक्षार र तालिम पाउन्त्या अधिकार

६) साँस्कृतिक काम अद्दा जान पाउन्त्या अधिकार ।

च) बसगाडी होटल रेष्टुरेन्ट क्याफे नाँचघर र उद्दान जसा ठाँउमी पुग्गु पुन्या अधिकार ।

४) कोई मान्स वा समुहमथी जात भणीबर फरक भयाको धेक्यामी पीडितनकी निउती महासन्धिले कि कसा कुडा राख्या छ ?

उत्तर- यो महासन्धिको धारा ६ ले जातकै कारण भयाको नुक्सानीकी निउती पुग्देजती नुक्सानीको भर्पाई अद्दे सम्बन्धमी काम अद्दु पड्डे भन्या कुडा राख्या छ ।

नागरिक (रैतीनुका) तथा राजनितिक अधिकार की लेखा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र १९६६

१) नागरिक तथा राजनैतिक अधिकार सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र भन्नाले कि बुज्जुहुन्छ ? नेपालले यईलाई कईल धेकी माण्या थो ?

उत्तर-कसैलाई देशको मान्सु रैती नागरिक भया कारण उईले पाउन्त्या नागरिक तथा राजनैतिक अधिकारलाई सुरक्षा दिनकी सन् १९६६ मी संयुक्त राष्ट्रसंघले बनायको प्रतिज्ञापत्रलाई नागरिक तथा राजनैतिक अधिकार सम्बन्धमीको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र भणीन्छ। यो प्रतिज्ञापत्र संयुक्तराष्ट्र संघीय महासन्धि बाटी सन् १९६६ डिसेम्बर १६ मी पारित भईवर सन् १९७६ मार्च २३ धेकी लगाया हो। यईमी ५३ धारा छन्। नेपालले यो प्रतिज्ञा पत्रलाई सन् १९९१ मे १४ धेकी माण्ण सुरु अर्या हो।

२) यो प्रतिज्ञा पत्रले नागरिकलाई कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्रले नागरिकलाई द्याका अधिकार यीसा छन्।

- क) आफ्नो निर्णयको अधिकार धारा-१
- ख) जिउन पाउन्त्या अधिकार, धारा-६,
- ग) अपमान व्यवहार राक्षसका जसो बाली रे सजायको अधिकार, धारा-७
- घ) दास बनाउन्त्या रे जर्वजस्ती काम अराउन्त्या विरुद्धको अधिकार धारा-८
- ङ) करारीय दायित्व पुरा नअर्या थुनामी नराख्दे अधिकार धारा-११
- च) स्वतन्त्र रुपमी आउनजान पाउन्त्या अधिकार धारा-१२
- छ) कानुनमी समान अधिकार पाउन्त्या धारा-१४
- ज) कानुनमी मान्स भणीवर मान्यता पाउन्त्या अधिकार, धारा-१६
- झ) विचार, सुच रे धर्म मान्या अधिकार धारा-१८

- ञ) गोप्यताको अधिकार धारा-१७
 - ट) कसुईले नरोकीवर आफ्नु कुडा भन्न पाउन्त्या अधिकार धारा-१९
 - ठ) शान्त भईवर हुल हुन्त्या अधिकार धारा-२०
 - ड) आफ्नु फाईदाकी नीउती यूनियन खोल्ल पाउन्त्या वा तसा काममी जान पाउन्त्या अधिकार धारा-२२
 - ढ) लगन परिवार लै घरधन्दा चलाउन पाउन्त्या अधिकार धारा-२३
 - ण) मुलय मुलीमउले केई अन्तर नअरिवर सुरक्षा पाउन्त्या अधिकार धारा-२४
- ### ३) यो प्रतिज्ञा पत्रले जीउन पुन्त्या सम्बन्धि अधिकालाई कसेरी पक्का अर्याछ ?

उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्रको धारा ६ ले जीउनु पुन्त्या सम्बन्धि अधिकारलाई यिस्या पक्का अर्या छ।

- क) सवै मान्सलाई जीवनको अधिकार छ। कानुनले यो अधिकार संरक्षण अद्दे छ। आफ्नु ईच्छाले कसुईकोलै जीवन हद्दे काम अद्दे छैन।
 - ख) पासामी भुण्डाईवर माद्दे काम, कोईलई अपराध अच्याबेला कानूनदेशमी ठुल्लने गल्ती काम अर्यामी तसकाम अर्या बेला लागीरया कानुन अनुसार रे यो प्रतिज्ञा पत्रमी भन्त्याको वा आत्महत्याको काम रोक्देरे साजयका सम्बन्धमी महासन्धि मी भया कुडाको उल्ला नहुन्त्या अरिवर पासामी भुण्ड्याउन सकिन्या छ। जान्या अदालतले अर्याको पच्छीको फैसला अनुसार माग्याको दिन सकिन्या छ।
 - ग) पासामी भुण्डाईवर माद्दे भन्त्या सजाय पायाको कोईले मान्सलाई सजायवाटी माफ माग्दे अधिकार हुन्त्याछ। सब्वै मुद्धामी माफ दिन्या क्षमादान दिन्या वा पासामी भुण्डाउन्त्या सजायलाई थोका अद्द सकिन्याछ
 - घ) १८ वर्ष मुनिका मान्सवाटी अर्याको अपराधको नीउती भन्त्या पासामी भुण्डाउन्त्या छैन। तसै चेलोचेली पाउन्त्या भयाकी स्वानी मान्सलै यीसो दण्ड लाग्दे छैन।
- ### ४) यो प्रतिज्ञा पत्रले मान्सलाई कि कसा स्वतन्त्रता रे सुरक्षाको अधिकार द्याछ ?

उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्रको धारा ९ ले मान्सलाई स्वतन्त्रता रे सुरक्षाका यीसा

अधिकार द्याछ ।

- क) कसुईलाई लै आफुनै मनले पकडने वा थुनामी राख्ने पाईन्या छैन् । कानुनवाटी तोक्याको बाहेक अरु कसुईको स्वतन्त्रताको अपहरण अददे छैन् ।
- ख) पकड्याको मान्सलै पकड्डे बखत पकड्डुको कारण भन्नु पड्डे छ रे छिट्टाई उका वारेमी भन्नु पड्डेछ ।
- ग) कोई फौजदारी आरोपमी पकड्याको वा थुन्याको मान्सलाई न्यायाधिस वा कानुनले न्यायको शक्ति प्रयोग अदद पाउन्या अधिकार पायाको मान्सका आगाडी छिट्टाई ल्याईन्याछ । तसो मान्सलाई बेलाईमी सुनुवाईरे छुटाई पाउन्या अधिकार हुन्याछ । सुनुवाईका बेला हुकी रया मान्सलाई थुनु सामान्य नियम हुन्या छैन् । तईलै उईको आवश्यकडा पड्डे भया जसुईबेला बखतलै उईले आउन पड्डे भया सुनुवाईको काम नसक्दे बेला सम्म जमानत धरौटी मी रन्या छ ।
- घ) पकडाउ वा थुनावाटी स्वातन्त्रता अपहरण अर्याको काई मान्सले कसुई अदालतमी कावाई अदद पाउन्या छ ताकि तसो अदालतले ढिला अनरिवर उईको थुनाको वारेमी निर्णय अददे र थुन्या काम कानुनी नभया उईलाई रिहा अदद आदेश दिन सक्देछ ।
- ङ) गैरकानुनी पकडाउ वा थुनावाटी पीडित दुःखी भयाको कोई मान्सलाई नुक्सानी भर्पाई पाउन्या अधिकार हुन्याछ ।
- ५) **यो प्रतिज्ञा पत्र अनुसार सबै सम्प्रदायलाई आफुनो सम्प्रदायको अस्तित्व जोगाई राखी राख्न कि कसा अधिकार द्या छ ?**
- उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्र अनुसार सबै सम्प्रदायलाई आफुनो सम्प्रदायको अस्तित्व जोगाई राख्न धार्मीक मोठ, मन्धीर बनाउन गुठी बनाउन र सुरक्षा अदद पाउन्या अधिकार छ ।
- ६) **यो प्रतिज्ञा पत्र अनुसार हराउन लाग्याका जातीको भाषा, लिपि रे संस्कृतिको सुरक्षा अदद कि कसो अधिकार छ ?**
- उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्रको धारा २७ अनुसार हराउन लाग्याको थोक्काई टुप्याका जातको लै अरु जसै आफुनो भाष, लिपि रे संस्कृतिको सुरक्षा अदद पाउन्या अधिकार छ । तसै अनन्लाई पैल्ली धेकी चल्याको आफुनो धर्म माण्या स्वतन्त्रता छ ।

आर्थिक, सामाजिक तथा संस्कृतिक अधिकार सम्बन्धि की अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र १९६६

१) **आर्थिक समाजिक रे सांस्कृतिक अधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञापत्र भन्नाले कि बुभिन्छ ? नेपालले यो प्रतिज्ञा पत्रलाई कईलवाटी माण्ण सुरु अर्या हो ?**

उत्तर-मान्सा जातले उपभोग अदद पाउन्या आर्थिक, सामाजिक रे सांस्कृतिक अधिकारको सुरक्षा कि निउती बनायको प्रतिज्ञा पत्रलाई आर्थिक, सामाजिक रे सांस्कृतिक अधिकारका सम्बन्धमी को अन्तराष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्र भणीन्छ । यो प्रतिज्ञा पत्र संयुक्त राष्ट्रसंघको महासन्धिले सन् १९६६ डिसेम्बर १६ मि बनाई बर सन् १९७६ जनवरी ३ धेखी लगाया हो । यईमी ३१ धारा छन् । यो प्रतिज्ञा पत्रलाई नेपालले सन् १९९१ मे १४ धेखी माण्ण सुरु अर्या हो ।

२) **यो प्रतिज्ञा पत्रले मान्सलाई कि कसा अधिकार द्या छ ?**

उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्रले मान्सलाई यीसा अधिकार द्या छ ।

- क) आफुनो निर्णयको अधिकार धारा-१
- ख) स्वानी रे लेग्न्याको बरावरी अधिकार धारा-३
- ग) काम अददे अधिकार धारा-६
- घ) सङ्गठन वा ट्रेड यूनियन खोल्ले अधिकार धारा-८ (१) क
- ङ) हड्ताल अददे अधिकार धारा-८ (१) घ
- च) समाजमी सुरक्षाको अधिकार धारा-९
- छ) लगन अददे रे घर परिवारको अधिकार धारा-१०(१)
- ज) ईजा मौतारिनुको सुरक्षाको अधिकार धारा-१०(२)

- भ) आर्थिक, सामाजिक शोषणवादी सुरक्षा पाउनुया अधिकार धारा-१०(३)
- त्र) खाना लत्ता रे घरको अधिकार धारा-११(१)
- ट) भोगवादी जोगीन पाउनुया अधिकार धारा-११(२)
- ठ) स्वास्थ्यको अधिकार धारा-१२(१)
- ड) शिक्षाको अधिकार धारा-१३(१)

३) यो प्रतिज्ञा पत्र अनुसार सरकारले कि कसा काम अद्द भण्पा छ ?

- उत्तर-यो प्रतिज्ञा पत्र अनुसार सरकारले यीसा काम अद्दे भण्पा छ ।
- क) परिवार थापना की नीउती यईलाई सुरक्षा रे संहिता दिनु पड्डे धारा-१०(१)
 - ख) नानदिना जन्माउनु अगाडी रे पछाडी स्वानीमान्सुनलाई जोगाउनुया धारा-१०(२)
 - ग) बुवा वा अरु कोई कारणवादी अन्तार नअरी वर मुल्या मुलीले जुवान लाई जोगाउनुया रे संहिता अद्दे धारा-१०(३)
 - घ) सब्बै मान्स खी पुग्दे आना, लत्ता रे बस्नलाई घरको अधिकार पक्का अद्दे कदम चाल्लु पड्डे धारा-११(१)
 - ड) सब्बै मान्सको ज्याहान रे दिमाग निक्केरी प्रयोग अद्द पाउनुया अधिकार पाउनाकी निउती चाईन्हा कुडा धारा-१२(२) जईमी
 - बच्चा जन्माउनु थोका अद्दे र बच्चाको स्वास्थ्यको व्यवस्थ अद्द पड्डे,
 - वातावरण रे उद्योग धन्ना सबैलाई सफा अद्दे रे सधाद्दे,
 - प्रकोप महामारी रे अरु विमार को ओखती अरिवर रोक्दे ,
 - विमार भया बखत सबैलाई डाक्टरलाई धेकाउन जान्या हेरविचार अद्दे रे सल्ला लिनुई पड्डे बेला आउनुया बनाउनुया
 - च) शिक्षाको अधिकार पाउनाकी नीउती चाल्लु पड्डे कदम धारा-१३(२) यीसा छन् ।
 - सब्बै की नीउती पैल्लो शिक्षा हुनै पड्डे रे रुप्या नतिद्द पड्डे
 - १० कलासमी प्राविधिक रे व्यवसायीक शिक्षा लै राखीवर तईमी सब्बैको पहुँच पुगाउन पड्डे,
 - माथिल्ला कलास सम्म पड्डा सबैको पहुँच पुग्दे बनाउन पड्डे,

- पैल्लो शिक्षा न सक्याकालाई शैक्षिक कार्यक्रममी बोलाउनुया,
- सब्बै तहमी पाठशाला प्रणालीको विकास छात्रवृत्तिको व्यवस्था रे पडाउनुया मास्तरको व्यवस्था सुधाद्द पड्डे

४) यो प्रतिज्ञा पत्रमी मान्सको नौकरी रे तलव सम्बन्धमी कि कसा अधिकार द्या छन् ?

उत्तर-यो प्रतिज्ञापत्रको धारा ६ ले सबै मान्सालाई आफुनो मनले नौकरी छान्न सक्देरे काम अद्दाकी निउती निको बखत पाउनुया अधिकार छ । तसेअरी धारा ७ (क) ले सबै मान्सलाई विना अन्तर अरिवर सबैलाई एकईका जसो तलव पाउनुया अधिकार छ ।

५) यो प्रतिज्ञापत्रमी ईजा रे बच्चा की निउती केई अधिकार छ ?

उत्तर- छ यो प्रतिज्ञापत्रको धारा-१०(२) ले ईजा रे बच्चालाई निक्केअरी हेरविचार रे सहित पाउनुया अधिकार वारेमी उल्लेख अर्या छ , सुत्क्यारी हुना है आगाडी रे नौकरी अद्दे स्वानीले तलव सुविधा सड्डे विदा पाउनु पडन्छ ।

६) सामाजिक अधिकार भित्तर कि कसा अधिकार पडन्छन् ?

उत्तर-सामाजिक अधिकार भित्तर यीसा अधिकार पडन्छन् ।

- क) सामाजिक सुरक्षाको अधिकार,
- ख) खाना, लत्ता रे बासको अधिकार,
- ग) स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार,
- घ) शिक्षा सम्बन्धी अधिकार

७) कि आर्थिक, सामाजिक रे साँस्कृतिक अधिकार सम्बन्धमी अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्रको स्वईच्छाक आखेअ जारी भया छ ?

उत्तर-नेपालले आर्थिक, सामाजिक रे साँस्कृतिक अधिकार सम्बन्धमी अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिज्ञा पत्रको स्वाईच्छीक आलेख माण्पा छैन् ।

स्वानी मथी हुन्या सपै खालका, केईलाई काखा कोईलाई पाखा जसा कुडा हटाउन्या महासन्धि १९७८

१) स्वानी मथी हुन्या सबै किसमा काखा पाखा अद्दे जसा कुडा हटाउन्या महासन्धि भन्नाले कि बुजिन्छ ?

उत्तर-स्वानीका विभेदमी हुन्या सबै किसमा भिदभाव हटाउन्या महासन्धि स्वानी मान्सको मानव अधिकार संरक्षण अद्दे मुख्य महासन्धि हो । स्वानीका विरोदमी हुन्या सबै भिदभाव हटाउन रे स्वानी रे लोग्नेका विचमी समान अद्द यई महासन्धिको मुख्य उद्देश्य रया छ । यो महासन्धि संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले सन् १९७९ डिसेम्बर १८ मी पारित भईबर सन् १९८१ सेप्टेम्बर ३ धेकी लगाय हो यो महासन्धिमी ३० धारा रयाछन् । यो महासन्धिलाई नेपालले सन् १९९१ अप्रील २२ धेखी मान्ण सुरु अर्या हो ।

२) यई महासन्धिले स्वानी मान्सका विरोदमी हुन्या भिदभावलाई कसेरी परिभाषित अर्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १ ले स्वानीका विरुद्धको भिदभाव भन्नाले राजनितिक, आर्थिक, समाजिक, साँस्कृतिक, नागरिक वा अरु काईलै विषयनमी बर्याता बेला वा ज्याजसो भया लै लिंगका आधारमी हुन्या काईलै भिदभाव हिन अद्दे वा राक्देलाले जनाउँछ, भणीवर परिभाषित अर्या छ ।

३) यो महासन्धिले स्वानीलाई कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले स्वानीलाई द्याको अधिकार यीसा छन् ।

- क) बेच्चे रे बेश्या बनाउनकी नीउती अद्दे शोषणका विरोदको अधिकार धारा-६
- ख) सार्वजनिक रे राजनैतिक जीवनमी जान पाउन्या अधिकार धारा-७

ग) अन्तराष्ट्रिय तहमी जान पाउन्या समान अधिकार धारा-८

घ) राष्ट्रियता सम्बन्धि अधिकार धारा-९

ङ) शिक्षा सम्बन्धि अधिकार धारा-१०

च) रुजकार अदयाको अधिकार धारा-११

छ) स्वास्थ्य सम्बन्धि अधिकार धारा-१२

ज) आर्थिक तथा पारिवारिक अधिकार धारा-१३

झ) गाँउका स्वानीलाई विषेश अधिकार धारा-१४

ञ) कानुनमी समानताको अधिकार धारा-१५

ट) लगन बर्यात रे परिवारको अधिकार धारा-१८

४) स्वानीलाई सार्वजनिक रे राजनैतिक जीवनमी जानकी निउती कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ७ ले स्वानीलाई सार्वजनिक जीवनका लागि लोग्ने कै जसरी बरावरी अधिकार द्या छ, यई भित्तरे यीसा अधिकार छन् ।

क) सबै स्वानीमउलाई मत दिन पाउन्या अधिकार

ख) सार्वजनिक रुपमी सार्वजनिक पदमी बस्स पाउन्या अधिकार

ग) कानुन बनाउन बखत आफुले लै बस्स पाउन्या अधिकार

घ) गैरसरकारी संस्था, राजनैतिक संगठन तथा अन्तराष्ट्रिय तहमी जान पाउन्या अधिकार

५) यो महासन्धिले स्वानीमउको राष्ट्रियता बारे कसो लेख्या छ ?

उत्तर- यो महासन्धिको धारा ९ ले स्वानीको राष्ट्रियता बोरेमी ईसेरी लेख्या छ । -

क) लोग्ने जसै राष्ट्रियता पाउन्या, बदल्ल सकदे रे तसैलाई माणन सकदे बरावर अधिकार

ख) विदेशी संडड लगन बर्यात अर्याका कारणवाटी वा लोग्नेले राष्ट्रियता बदल्याको भया स्वानीको राष्ट्रियता उसै बदल्ल नहुन्या अधिकार

ग) लोग्ने राष्ट्रियता जे जसो भया लै स्वानीलाई आफुनो मनले राष्ट्रियतना माणन पाउन्या अधिकार

घ) चेला चेलीमउलाई राष्ट्रियतना दिन्या वारेमी लोग्ने जसै स्वानीलाई लै बरावर अधिकार

६) यो महासन्धिले स्वानीमउलाई शिक्षातिर कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले धारा १० ले शिक्षातिर स्वानीमउलाई लोग्ने जसैअरी यीसा अधिकार द्या छ ।

- क) पड्डे रे उपाधि पाउन्त्या अधिकार
- ख) सबै व्यवसायीक प्रशिक्षणको अधिकार,
- ग) समान भौतिक सुविधाको शैक्षिक अधिकार,
- घ) छात्रवृत्तिको अधिकार
- ङ) पडाई छाड्याका चेलीले हरु शिक्षाका कार्यक्रममी जान पाउन्त्या अधिकार,
- च) खेलकुद रे शारिरीक शिक्षामी भाग लिन पाउन्त्या बराबर अधिकार,
- छ) परिवार नियोजन बारेमी सल्ला रे परिवारको स्वास्थ्य बारे जानकारी पाउन्त्या अधिकार

७) यो महासन्धिले स्वानीमउलाई नौकरी सम्बन्धि कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ११ ले स्वानीमउलाई लै लोग्ने जसै नौकरी बारे अधिकार द्या छ ति अधिकार यीसा छन्

- क) नौकरीमी बराबर औसरको अधिकार,
- ख) आफुनै मनले नौकरी छान्न पाउन्त्या अधिकार,
- ग) सेवाका सर्त रे सुरक्षा सम्बन्धि अधिकार
- घ) बराबर तलव रे सुविधाको अधिकार,
- ङ) पुरा तलव सड्डै जतकाली विदाको अधिकार,
- च) नन्दीना पाउन्त्या भया कै कारण नौकरीबाटी हटाउन नपाउन्त्या अधिकार,
- छ) बच्चालाई हेरविचार अद्दे सुविधा पाउन्त्या अधिकार,
- ज) नन्दीना पाउन्त्या स्वानीलाई असजी काममी लाउन नपाउन्त्या अधिकार

८) यो महासन्धिले स्वानीमउको स्वास्थ्य अधिकार बारे कि लेख्या छ ?

उत्तर- यो महासन्धिको धारा १२ ले स्वास्थ्य संडडका कुडामी स्वानीमी अद्दे भिदभाव विरुद्धमी यीसा अधिकार द्या छ ।

- क) स्वानीमउलाई परिवार नियोजन लगायत स्वास्थ्य हेर विचारको अधिकार,
- ख) बच्चा पाउन्त्या स्वानीले जतकाली हुना बखत रे भैसक्या पाछा उईलाई

चाईन्त्या सबै कुडा दिन्या,

ग) सुत्क्यारीले बच्चालाई दुध ख्वाउना आमालाई निको खाना ख्वाउन पड्डे ।

९) स्वानीलाई लगन बर्यात रे घरबारका बारेम कि कि अधिकार पाया छ ?

उत्तर-महासन्धिको धारा १६ ले स्वानीमउलाई लगन बर्यात रे घरबारको बारेमी यीसा अधिकार द्या छ :

- क) लगन बर्यादत अद्दे अधिकार,
- ख) आफुनो मन खुसी आफुनो लोग्ने छान्न पाउन्त्या अधिकार,
- ग) छोडपत्रको अधिकार,
- घ) सम्पतिमी लोग्ने स्वानी दुवैको बराबर अधिकार,
- ङ) ननदीना जन्माउन्त्या, कईल जन्माउन्त्या भन्या कुडा अद्द पाउन्त्या अधिकार,
- च) बच्चाको सुरक्षा अद्द पाउन्त्या अधिकार,

१०) यो महासन्धिले गाउँका स्वानीमउलाई कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यई महासन्धिको धारा १४ ले गाँउका स्वानीमउलाई लोग्ने जसै विकासमी जान पाउन्त्या अधिकार देया छ ।

- क) विकास योजनाका बारेमी जान्न पाउन्त्या रे विकास अद्दा सबै ठाँउमी जान पाउन्त्या अधिकार,
- ख) परिवार नियोजनका सुचना सल्ला रे सेवा लगायता चाईन्त्या सबै सुविदा पाउन्त्या अधिकार
- ग) सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाटी फाईदा पाउन्त्या अधिकार,
- घ) औपचारिक तथा अनौपचारिक तालिम र शिक्षा पाउन्त्या अधिकार,
- ङ) आफु रोजगार हुनाकी निउती तसा समुह रे सहकारी खोल्ल पाउन्त्या अधिकार,
- च) सबै गाँउमी हुन्या काममी जान पाउन्त्या अधिकार,
- छ) बसोवास, सफाई, बत्ति, गाडी, खान्या पानी रे संचार जसा कुडा प्रयोग अद्द पाउन्त्या अधिकार,

सास्ती दुःख पिड रे अरु गटटा जसो घिनौना त्यवहार वा डाँढ विरुद्धको महासन्धि १९८४

१) सास्ती दुःख, पीड दिन्या रे घिनौना वा डाँढ विरुद्धको महासन्धि
भन्नाले कि बुजिन्छ ?

उत्तर-कोई मान्सलाई दुःख पिडा दिबर अपमान अद्द वा दण्ड दिन नहुन्या यीसो
अद्दा हुनरो अधिकारको संरक्षण वा सम्बर्द्धन अद्दे महासन्धिलाई सास्ती
दुःख पिड दिन्या रे घिनौना वा डाँढ विरुद्धको महासन्धि भणीन्छ । यो
महासन्धि संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले सन १९८४ डिसेम्बर १० मी
लेखीबर सन् १९८७ जुन २६ धेकी माणन सुरु अर्या हो । यो महासन्धि मी
२३ धारा छन् ।

२) यो महासन्धिलाई नेपालले कईलबाटी माणन सुरु अर्या हो ?

उत्तर-यो महासन्धिलाई नेपालले सन् १९९१ मे १४ बाटी माणन सुरु अर्या हो ।

३) यई महासन्धिमी पिडा सास्ती शब्दले कि जनाउछ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १(१) मी पिडा सास्ती भन्या शब्दले काई सार्वजनिक
अधिकार वा सार्वजनिक अधिकारका हैसियतले काम अद्दे कार्य मान्सबाटी
वा उईको सहमती वा मौन सहमतीबाटी कोई मान्स वा तिसरो मान्सबाटी
जानकारी वा साविति लिन्या वा तिसरो मान्सले अर्याको भणी शंका अर्याका
कामकी निउती दण्ड दिन्या वा तई मान्स वा तिसरो मान्सलाई धम्की
दिन्या वा बल जफत अद्दे जसा कामकी निउती वा कोई किसमको
भिदभावमी रैवर कसुई कारणकी निउती तई मान्सलाई जानी जानी द्याको
पिटया वा चुटपटक वा मानसिक दुःख पिडा सास्ती दिन्या कामलाई
जनाउछ ।

४) कि सास्ती दुःख पिडबाटी ल्याको बयानलाई प्रमाण माणन सकिन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १५ ले सास्ती दुःख पिड दिबर ल्याको बयानलाई
प्रमाण माणन सकिन्न ।

५) सास्ती दुःख पिड दिन्या कुडालाई पक्षराष्ट्रले कसो कानुनमी राख्द
पडन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ४ ले सास्ती दुःख पिड जसा कसै कामलाई पक्षराष्ट्रले
आफ्नो फौजदारी कानुनमी राख्द पड्डे रे ईसा कसुरलाई उनरो कुटाई
पिड दुःख सास्ती हेरीबर दण्ड दिनु पड्डे कुडामी जोड अर्या छ ।

६) यो महासन्धिले नुक्सानको भर्पाई तिराउन्या बारेमी को अधिकार
बारे कि भणन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १४ ले तसा दुःख पिड कुटाईबाटी दुःख भयाको
मान्सले नुक्सान भयाको सबै तिराउन सकन्छ । कुटाईबाट ज्याहानै गयामी
उईका भरमी जीउन्या आफुना मान्सले नुक्सान तिराउन्या अधिकार छ ।

७) यो महासन्धिले कईलाई दुःख पिड दिइवर कुट्टे काम अद्द हुनैन
भणीबर कसेरी भणन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १० ले कानुन माणने कर्मचारी, निजामती वा सेना,
डाक्टरैमउ, सार्वजनिक अधिकारी रे अरुकोई पक्राउ अरि जेल हाल्याका
कोई मान्सको पक्राउ बारेमी सोधपुछ वा ओखती अद्द लाग्याका मान्सलाई
द्याको दुःख पिड रे कुट्टे जसा कडाका बारेमी जानकारी दिनु पड्डे
भणन्छ ।

नान्दीनानुका (बाल) अधिकार महासन्धि १९८८

१) बाल नान्दीनानुको अधिकार सम्बन्धि महासन्धि भुण्णले कि बुजिन्छ ?

उत्तर- ननन्दीना बच्चाईमउको अधिकारको संरक्षण रे सम्बर्द्धन अद्दे अन्तराष्ट्रिय महासन्धिलाई नै बाल अधिकार महासन्धि भनिन्छ । यो महासन्धि संयुक्तराष्ट्रसंघको महासभावाटी सन् १९८९ नोभेम्बर २० मी लेखबर सन १९९० सेप्टेम्बर २ धेकी माणन सुरु अर्या हो । यो महासन्धिमि ५४ धारा छन् । यो महासन्धिको धारा १८ ले बच्चाईमउको पालन पोषण कि नीउती पैल्लो काम ईजा वावाको हुन्छ । रे तसो काममी सरकारले लै सहिता अद्दु पडन्छ ।

२) नेपालले यो महासन्धिलाई कईलबाटी माणन लाग्याहो ?

उत्तर-नेपालले यो महासन्धिलाई सन् १९९० सेप्टेम्बर १४ धेकी माणन सुरु अर्या हो ।

३) यो महासन्धिले बच्चाईमउलाई केसरी परिभाषित अर्या छ ? रे यई महासन्धिले बच्चाईमउलाई कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा १ मी बच्चाईमउका बारेमी कानुनले पैल्ली नै बालिना हुन्छ भण्यामी बाहेक १८ वर्ष भन्ना थोका उमेरका मान्सलाई बच्चा बच्ची माणनु पडन्छ भणीबर परिभाषित अर्या छ । यो महासन्धिले बच्चालाई यीसा अधिकार द्या छ ।

क) नाउ रे राष्ट्रियताको अधिकार धारा-७

ख) ईजा वावा सड्ड बस्स पाउन्ने अधिकार धारा-९

ग) घरपरिवार सड्ड अजमिल्ले अधिकार धारा-१०

घ) बच्चाईमउलाई आफुनो विचार राख्द पाउन्त्या रे तसा विचार निका भया मान्यता पाउन्त्या अधिकार धारा-११

ड) आफुनो भनाई राख्दा पाउन्त्या स्वातन्त्रताको अधिकार धारा-१३

च) बुद्धि विवेक रे धर्म सम्बन्धि स्वतन्त्रताको अधिकार धारा-१४

छ) संगठन सम्बन्धि स्वतन्त्रताको अधिकार धारा-१५

ज) निजिपन संरक्षणको अधिकार

झ) चाईयाको कुडा जान्न पाउन्त्या अधिकार धारा-१६

ञ) डुडा कानाबच्चाईमउको अधिकार धारा-२३

ट) स्वास्थ्य रे स्वयम सेवीका अधिकार धारा-२४ठ)

ठ) सामाजिक सुरक्षाको अधिकार धारा-२६

ड) शिक्षाको अधिकार धारा-२८

ढ) अल्पसंख्यक वा आदीवासी जनताको बच्चाईमउले पाउनु पड्डे अधिकार धारा-३०

ण) खाली बस्से सैत माद्दे रे जात मेला जसा काम अद्द पाउन्त्या अधिकार धारा-३१

त) जाड रक्सी जसा गटटा कुडाको गलत प्रयोग सम्बन्धि अधिकार धारा-३३

थ) जवजस्ती अद्दे वाटी सुरक्षा पाउन पड्डे अधिकार धारा-३४

द) अरु जसाईले दुःख पिडवाटी सुरक्षित हुन पाउन्त्या अधिकार धारा-३६

४) बच्चाईमउलाई सरकारले अद्दे काम किकि हुन ?

उत्तर-बच्चाईमउ की लेख्या सरकारले अद्दे काम यीसा छन् ।

क) भिदभाव अद्द नहुन्त्या धारा-२

ख) ईजा वावा रे अरु ठुला जिम्माल्या मान्सले लापर्वाई अर्या चाईन्त्या जति स्याहार सुसार अद्द पड्डे धारा-३

ग) पायाको अधिकार माणनु वा माणन लाउनु पड्डे धारा-४

घ) वावा ईजाले बाटो धेकाउन्त्या रे बच्चाइमउ को ज्ञान बड्डे क्षिमता बड्डु पड्डे धारा-५

ड) लामु आयु र विकास अद्द पड्डे धारा-६

च) परिचय संरक्षण अद्दु पड्डे धारा-८

छ) बाउ ईजावाटी छुट्यामी संरक्षण अद्दु पड्डे धारा-९

ज) बच्चाईमउको चारी विदेशमी दिज्या वा अपहरण अद्दे लुकाउन्त्या सम्बन्धि

अधिकारको रक्षा अद्दु पड्डे धारा-११

- भ) बच्चाईमउलाई ज्ञानगुनका कुडा दिनु पड्डे धारा-१७
- त्र) नरामडो कुडा कल रे तसा हुन सक्दे ठाँउवाटी बच्चाईमउलाई टाडै राख्दु पड्डे धारा-१९
- ट) घरपरिवार नभयाका बच्चाईमउको संरक्षण अद्दु पड्डे धारा-२०
- ठ) सरण माग्द आयाका बच्चाईमउलाई सरण दिवर सहयोग अद्दु पड्डे धारा-७
- ड) काम अद्दे बच्चाको सुरक्षा अद्दु पड्डे धारा-३२
- ढ) बेच्चे काम सौदा अद्दे काम रे अपहरण अद्दे काम रोक्दु पड्डे धारा-३५
- ण) सामाजिक पुर्नसंरचाना अद्दु पड्डे धारा-३९
- त) नाथीक काम कार्वाई अद्दु पड्डे धारा-४०

५) बच्चाईमउले अर्या अपराधको बारेमी यो महासन्धिले कि अर्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ३७ ले बच्चाईमउले अर्या अपराधका बारेमी यीसो छ भणन्छ ।

- क) बच्चाईमउलाई कुटपिट नअद्दे रे अरु अपमान हुन्या कुडा नअद्दे वा सजाय नदिन्या ।
- ख) १८ वर्ष भन्ना थोका उमेरका मान्सले अर्याका गल्लीकी निउती उईलाई भुण्ड्याईवर नमाद्द वा जिन्धगीभरी भेल नहाल्ले ।
- ग) बच्चाई मउलको कसैलै मुनमानी हरण नअद्दे ।
- घ) निको न्याय अद्दे अदालतवाटी न्याय पाउनु पड्डे ।

६) यो महासन्धिका अनुसार बच्चाईमउको शिक्षा सम्बन्धि सरकारले कि कसो भण्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा २८ अनुसार सरकारले बच्चाईमउको शिक्षा सम्बन्धि यीसो भण्या छ ।

- क) पैल्लो शिक्षा सब्बैलाई हुनै पड्डे रे पडाउना रुप्या नलाग्दे अद्दे ।
- ख) सब्बै बच्चाईमउलाई माध्यमिक शिक्षा दिन्या रे माध्यमिक शिक्षामी उनरो पहँच बडाउन्या ।
- ग) क्षिमता चेक जाच अरिवर सब्बैलाई चाईन्या सर सामान दिवर पड्ड सकदे

बनाउन्या

- घ) सबै बच्चाईमउलाई शिक्षा बारे रे व्यवसाय बारेमी जानकारी दिन्या
- ड) स्कूलमी सदाँई हाजिर लाउन भन्या रे स्कूल छाड्डे वालाको सख्या घटाउन अनेक उपाय अद्दे ।

७) द्वन्द्वकाला लडाई भगडा भया बखतमी सरकारले बच्चाईमउलाई कसो अद्दे भणन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको धारा ३८ ले द्वन्द्वकाला लडाईभगडा भया सम्बन्धमी सरकारले यीसा अद्दु पड्डे हुन्छ भणन्छ

- क) अन्तराष्ट्रिय मानविय कानुनमी द्वन्द्वकालका लडाईभगडा भया सम्बन्धमी सरकारले बच्चाईमउ सडड जोड्याका कुडाको आदर अद्दे रे अराउन्या
- ख) १५ वर्ष नपुग्यालाई लडाई अद्द नलाउन्या कुडामी जोड अद्दे अनेक उपाय अद्दे
- ग) १५ वर्ष नपुग्या कोई मान्सलाई सेना बनाउन राक्दया
- घ) १५ वर्ष पुग्या रे १८ नपुग्या मान्सवाटी सेना बनाउना पैल्ली जेठो लाई बनाउन्या ।
- ड) अन्तराष्ट्रिय मानविय कानुन अनुसार लडामी लाग्याका विपक्षी सेना बाहेक अरु सबै मान्स बनाउन्या आफुनो काम भया हुनाले लडाईवाटी प्रभाव पड्याका बच्चाईमउको संरक्षण रे स्याहार सुसार अद्दे कुडामी सब्बै लाग्दे ।

विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरो परिवारका मान्सको अधिकारको संरक्षण सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९८०

१) विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरो परिवारका मान्सको अधिकार संरक्षण सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि कि बुजीन्छ ?

उत्तर-१) विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरो परिवारका मान्सको मानव अधिकार संरक्षण अद्द संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाले यो महासन्धिलाई सन् १९९० डिसेम्बर १८ मी लेखिवर सन् २००३ जुलाई १ धेखी माणन सुरु अर्या हो यईमी ९३ धारा छन् ।

२) कि नेपालले यो सन्धिलाई आजभोल सम्म हस्ताक्षर अरिवर माणन्छ ?

उत्तर-नेपालले यो महासन्धिलाई आजभोल सम्म हस्ताक्षर अरिवर माण्य छैन् ।

३) ये महासन्धिले विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई कि-कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धिलाई माणने सब्बै देशले विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदारनका विचमी राष्ट्रियताका कैदेशको मान्सु भुण्ण्या आधारमी भिदभाउ नअद्दे कुडा लेख्या छ । तसै यो महासन्धिको पक्षराष्ट्रले विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरो परिवारलाई लै आर्थिक, सामाजिक रे साँस्कृतिक अधिकार, नागरिक तथा राजनैतिक अधिकार दिनु पडन्छ । संड्डै यो महासन्धिले जातमीको अन्तरका विरुद्धको अधिकार स्वानीमउको

अधिकार बच्चाईमउको अधिकार जसा कुडामी लै हेरीबर विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदारको मानव अधिकारको संरक्षण अद्दे मणवर यो महासन्धि माणने देशलाई मण्य छ ।

४) यो महासन्धिमी विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार भण्य की हो ? विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार कति किसमका हुनानु ?

उत्तर-यो महासन्धिमी भण्य छ विदेशी तलव पाउन्या काममी लाग्दे वा लाग्यको वा लायाको मान्सलाई विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार भणीन्छ । यई सन्धिले विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई आठ मसुहमी वाँडयाछ ।

क) नाका सिमानाका कामदार

ख) विदेशी ठुला उद्योग जसा प्रतिष्ठानका कामदार

ग) सिजनमी भाने मौसमी कामदार

घ) बाटाका यात्रा सुचिका कामदार

ङ) ठुला आयोजनासित जोडिवर काम अददया कामदार

च) समुहमीका कामदार

छ) विषेश रुजगार कामदार

ज) आफुई रुजगार स्वरोगजार कामदार

५) कसा मान्स विदेशी काम अददया आप्रवासी होईनन् ?

उत्तर-यो महासन्धिले विदेशी संघसंस्था रे निकायन मी काम अद्दे मान्स कुटनितीज्ञ रुप्या लाउन्या मान्स सरण माग्द आयाका मान्स रे आफुनो देश नभयाको मान्स, विद्यार्थी रे तालिम सालिम लिन्या वाला विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार होईनन् ।

६) यो महासन्धिले विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरा घरका मान्सकी निउती कि कसा श्रम सितका अधिकार द्या छ ?

उत्तर- अददय पडया नगरि नहुन्या अनिवार्य श्रम विरुद्ध संरक्षणको अधिकार

नौकरी दिन्त्या देशका मान्स जसेरी नौकरी अन्सारको सेवा सुविदा रे तलव पाउन्त्या अधिकार विदाका बखत मी अर्याको काम, कामको बखत हप्ता विदा, तलवी विदा सुरक्षा, स्वस्थको अधिकार आप्रवासी कामदार रे तिनरा घरपरिवारका मान्सलाई हुनु पड्डे छ । तसा कुडामी नौकरी दिन्त्या देशका मान्स भन्ना थोका हुन्त्या अरिवर नुक्सानको भर्पाई तिराई माग्दे अधिकार आप्रवासी कामदारलार्य हुन्त्या छ । तसै आप्रवासी कामदार रे तिनरा घरपरिवारका मान्सलाई नौकरी दिन्त्या देशका मान्सैका जसेरी बरावरी अधिकार रे समाजमी सुरक्षाको अधिकार रन्त्या छ । तर असजी काम रे काराधारको सजाय पाया बखतमी तसो अधिकार नपाईन सकन्छ वा बन्न हुन सकन्छ ।

७) विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई ट्रेडयूनियन रे सङघ संस्तामी लाग्दे पाउन्त्या अधिकार छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई ट्रेडयूनियन रे सङघ संस्तामी लाग्दे वा तईको बैठक रे अरु काममी जान पाउन्त्या अधिकार द्याछ । नौकरी दिन्त्या देशमी ट्रेडयूनियन रे सङघ खोलन पाउन्त्या स्वतन्त्रतालाई विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई यो महासन्धिले द्या छ ।

८) यो महासन्धिले जन्म्याको देश नौकरी को देश रे बाटामी पड्डे देश भन्नाले कि बुजीन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले जन्म्याको देश भणन्त्याको विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदार जै देशको मान्स हो जै देशमी जन्म्याको हो तई देशलाई सम्जनु पडन्छ । नौकरीको देश भन्नाले आप्रवासी कामदारले तलव पाउन्त्या केई काम अददया रयाको काम लायाको वा काम लाउन्त्या देश सम्फनु पडन्छ । तसै बाटामी पड्डे देश भन्नाले जन्म्या देशवाटी नौकरी अददे देश रे नौकरी अददे देशवाटी जन्म्या देश सम्म आउन भान बाटामी पड्डे देश भन्त्या बुजिन्छ ।

९) यो महासन्धिले विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरा घरपरिवारेमउलाई कि कसा अधिकार देया छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले विदेशमी काम अददया आप्रवासी कामदार रे तिनरा घरपरिवारेमउलाई विभिन्न अधिकार पक्का अर्या छ । ति अधिकार यीसा छन् ।

- क) कैईले देश छाड्ड पाउन्त्या अधिकार
- ख) जन्म्याका देशमी कसई बखतले खाउन पाउन्त्या रे बस्स पाउन्त्या अधिकार
- ग) जीउन्त्या अधिकार
- घ) कुटपिट रे गालि विजत जसा व्यवहार विरुद्धको अधिकार
- ङ) दासता विरुद्ध संरक्षणको अधिकार
- च) काईले धर्म माणन पाउन्त्या अधिकार
- छ) बोल्ल रे आफुनो कुडा राख्न पाउन्त्या अधिकार
- ज) सम्पतिको स्वामीत्ववाटी स्वईच्छाधारी हस्तक्षेप विरुद्धको संरक्षणको अधिकार
- झ) स्वतन्त्रतारे मान्सको सुरक्षा अधिकार
- ञ) कुटनिति निकायन्मी सहयोग माग्दे पाउन्त्या अधिकार
- ट) कानुनमी बरावर अधिकार, स्वास्थ्य सुविधा पाउन्त्या अधिकार
- ठ) जन्म्याका देश सङ्घ परम्परा चलन राख्न पाउन्त्या अधिकार
- ड) आफुनो सम्पति चलाउन्त्या अधिकार, सुचना पाउन्त्या अधिकार
- ढ) आफुनो धर्म, परम्परा संरक्षणको अधिकार
- ण) परिचय पत्र रे काई जान्या बेला कागतपत्र राख्ना पाउन्त्या रे सुरक्षा अददे अधिकार,

१०) आप्रवासी कामदारका बच्चाईमउलाई यो महासन्धिले कि कसा अधिकार द्या छ ?

उत्तर-आप्रवासी कामदारका बच्चाको नाउ जन्मदर्ता नागरिकताको अधिकार आप्रवासी कामदारका बच्चालाई बारवर शिक्षामी पहुँचको अधिकार जसा अधिकार यो महासन्धिले द्या छ ।

११) अरायाको काम नअर्याकै कारण विदेशी काम अददया आप्रवासी कामदारलाई भेले हाल्छन कि ?

उत्तर- यो महासन्धि मी अरायाको काम नअर्याकै कारण आप्रवासी कामदारलाई भेले हाल्छन मिल्ने कामको बारेमी अरायाको काम पुरा अददे कुडा बस्से वा काम अददे अनुमति पैल्ली सर्त भयामी बाहेक कसुईलाई काम नअर्याको भनीवर बस्से ठाँउबाटी हराउन्त्या वा काम बाटी हराउन्त्या छैन् भणन्छ ।

१२) अभिलेखबद्ध कामदार रे अभिलेखनभया कामदार भन्नाले कि बुजिन्छ ?

उत्तर-नौकरी अददे देशमी तई देशको कानुन अनुसार जान्या बस्या रे काम अददे अनुमति पायाको आप्रवासी कामदारलाई अभिलेख बद्ध कामदार भणीन्छ, तसै नौकरीका देशमी जान्याँ, बस्याँ रे काम अदेयाँ अनुमति नपायाको आप्रवासी कामदारलाई अभिलेखबद्ध नभयाको कामदार भणीन्छ ।

अपाड भया मान्सको अधिकारको सम्बन्धि, २००६

१) अपाड भया मान्सको अधिकार सम्बन्धि महासन्धि भन्नाले कि बुजिन्छ ?

उत्तर-संयुक्तराष्ट्रसंघको महासभाले सन् २००६ मी लेख्याको अपाड भयाका मान्समी मानव अधिकार संरक्षण अददे सम्बन्धि महासन्धिलाई अपाड भयाका मान्सको अधिकार सम्बन्धि महासन्धिलाई अपाड भयाका मान्सको अधिकार सम्बन्धि महासन्धि २००६ भणीन्छ । यो महासन्धि मी ५० धारा छन् । यो महासन्धिले अपाड मान्सको मानसम्मान बस्स पाउन्त्या बरावरी पालाकी निउती मानव अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तलाई आत्मसात अददै अपाड मान्सले लै अरु निका मान्स जसेरी सब्बै प्रकारा मानव अधिकार बरावर पाउन्त्या भण्या छ । यो महासन्धिको एक स्वईच्छक आलेख लै छ जईमी १८ धारा छन् ।

२) यो महासन्धिलाई नेपालले कईलबाटी माणन सुरु अर्याछ ?

उत्तर- नेपालले यो महासन्धि रे यईको स्वईच्छक आलेखलाई २००८ जनवरी ३ मी हस्ताक्षर अरि २००९ डिसेम्बर २७ का दिन व्यवस्थापिका संसदबाटी पास अरिबर माणन सुरु अर्या हो ।

३) यो महासन्धिले अपाड भयाका मान्स भन्नाले कि बुजिन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिले अपाड मान्स भन्नाले जिन्धकीभरी उठ्ठ बस्स नसक्दे ज्याहानले काम अदद नसक्दु दिमाक ठिक नहुनु वा अरु हातखुट्टा आखाकान वा बोल्ल नसक्दु यीसा कमजोरी रे विभिन्न कारणबाटी समाजमी अरु

मान्स जसै हिट्ट डुल्ल नसक्दे मान्सलाई भणन्छ ।

४) अपाङ मान्सको अधिकार सम्बन्धि महासन्धि रे स्वैच्छिक प्रोटोकल २००६ को विकास कसेरी भया हो ?

उत्तर- अपाङ मान्स सडड अद्दे व्यवहार बोलाई टिठ माणीवर नभई उनरो अधिकारका रुपमी राख्द सन् १९६० को दशकवाटी अपाङगता आन्दोलन भणीवर संसारै भरी कुडा उठ्यो तईपाछा संयुक्त राष्ट्रसंघले अपाङ मान्सका कुडालाई टिठ नभईवर अधिकार रे उनरो विकासका कुडा हेद्द पडन्छ भणीवर अपाङको अधिकारको महासन्धि मस्यौदा समिति बनायो । तसै समितिले अपाङ अधिकारको मस्यौदालाई सन् २००६ अगस्ट २५ मी लेखीवर संयुक्त राष्ट्रसंघमी बुजायो । तईपाछा सन् २००७ डिसेम्बर १३ तारिखका दिन संयुक्तराष्ट्रसंघको ६१ औं महासभाले यो महासन्धि बनायो । यो महासन्धि २१ औं शताब्दिको मानव अधिकार बारेको नड्ड्या दस्तावेज हो । यईले अपाङको अधिकार माण्नु पडन्छ भणीवर यो सन्धि माण्ण्या देशलाई माण भणवर जोड अरन्छ ।

५) यो महासन्धिलाई माण्ण्या देशले अपाङलाई कि कसो अधिकार दिन पडन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धि माण्ण्या देशले अपाङ मान्सलाई यीसा अधिकार दिन पडन्छ

- क) आफुनो औकत अन्सार जीउन पाउन्त्या रे काम पाउन्त्या अधिकार,
- ख) सम्पत्तिमी अधिकार नैकरी वा आफुई जागीरे हुन पाउन्त्या अधिकार
- ग) स्वास्थ्य रे शिक्षाको अधिकार (हाउभाउ अरी वोल्ल पाउन्त्या ब्रेनलिपिमी पड्ड पाउन्त्या)
- घ) आफुनो मनले सुच्या काम, वा व्यहारिक शिक्षा पाउन्त्या, छात्रवृत्ति पाउन्त्या अधिकार
- ङ) सार्वजनिक घर, सार्वजनिक बसगाडी रे कोई ठाँउमी पहुँचको अधिकार
- च) चाईन्त्या जति स्वास्थ्य सेवा रे बस्से ठाँएको अधिकार बसोबासको अधिकार
- छ) गरिवि निवारणका लक्ष्यवित्तिय योजना
- ज) राजनैतिक तथा सार्वजनिक जीवनमी जीउन पाउन्त्या अधिकार
- झ) सुचना पाउन्त्या अधिकार रे कुडा गुप्य राख्द पाउन्त्या अधिकार, निका जीवन

रे सामाजिक जीवनी जीउन पाउन्त्या, जान पाउन्त्या अधिकार

त्र) साँस्कृतिक जीवन मनोरन्जन, आराम रे खेलकुदमी जान पाउन्त्या अधिकार

६) यो महासन्धिको स्वैच्छिक आलेखले अपाङका अधिकारका बारेमी कि कसा भण्या छ ?

उत्तर- अपाङका अधिकारका बारेमी लेख्दे महासन्धि रे स्वाच्छिक आलेख मान्सको आफुनो स्वतन्त्रताको रे बराबरी प्रयोग, संरक्षण रे प्रवर्द्धनलाई पक्का अद्द देशका निकायनलाई निर्देश अर्थाछ । तसै यो महासन्धिले अपाङ मान्सको नैसर्गिक मर्यादाको मान राख्दु न्यायमी पहुँच बडाउन शुषणको व्यवहार रे हिंसावाटी बच्च, शिक्षा स्वस्थ, बास, पुनस्थापना रे स्वानी रे बच्चाईमउका बारेमी यीसरी भण्या छ ।

७) यो महासन्धिले अपाङ मान्सका अधिकार को सुरक्षा अद्द देशलाई कसो जीम्मेवारी द्या छ ?

उत्तर-यो महासन्धि माण्ण्या देशले अपाङ मान्सकि निउतीको अन्तर नअरिवर मानव अधिकार रे आधारभुत स्वतन्त्रतालाई पुरा रुपमी पक्का अद्द पडन्छ । यो महासन्धिमी लेख्याका अधिकारको उपभोग अद्द अपाङ मान्सलाई सक्षम बनाउन पक्ष राष्ट्रले एक मापदण्ड ठिक पाड्ड पडन्छ । तसै उसुई देशले अपाङ मान्सका अधिकारको सचेतना शक्ति रे योगदान बडाउन पडन्छ । लुला लडगडा सडड पैलीकै सोच रे कमजोरी हटाउन्त्या जसा चेतना दिन्या ,अभियान देशले चलाउनु पडन्छ ।

८) महासन्धि लायापाछ देशको अद्दुई पडडे काम भण्याको कि हो ?

उत्तर-महासन्धि लायापाछ देशको अद्दुई पडडे भण्याको यईलाई सबुले माण्ण्या छन् की नाई भणीवर हेरविचार पाउना कि निउती देशले कानुन नियम बनाउनु रे लाउनु पडन्छ । ति कानुन नियमलाई सवै जनताले निकेरी माण्ण देशले तसै संयन्त्र बनाउनु पडन्छ । यिसेरी महासन्धि लाउना बखत देशरे विदेश वाटी बखत बखतमी हेरविचार अद्दे आउन्त्या बखत बनाउनु पडन्छ । महासन्धि समाजमी लाउना की नीउती सन्धि ऐन २०४७ को दफा ९ मी नेपालले माण्ण्याको कोईले विदेशी सन्धि सम्भौताले आफुई कानुन सजै माण्ण्याता पाउन्त्या छ भणीवर लेख्या छ ।

बलजफ्ती विपता हुनबाटी सवै मान्सको सुरक्षा सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासन्धि २००६

१) बलजफ्ती विपता भया सबै मान्सको सुरक्षा सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासन्धि भन्नाले कि बुझीन्छ ?

उत्तर-विभिन्न भिन्ने देशका सरकारवाटी मान्सलाई अनेकन बहाना बनाईबर विपता अद्दे काम रोक्दकी संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभावाटी सन् २००६ डिसेम्बर २० मी लेख्या सन्धिलाई बलजफ्ती विपता अर्था सबै मान्सको सुरक्षा सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासन्धि भणीन्छ। नेपालले यो महासन्धिलाई अर्इलसम्म हस्ताक्षर अरिबर माण्या छैन

२) यो महासन्धिमी मान्स विपता भया बखत लाई कसेरी परिभाषित अर्था छ ?

उत्तर-यो महासन्धि अनुसार बलजफ्ती विपता भन्याको मान्सलाई कानुनको सुरक्षावाटी बाईर पाड्डे अरिबर उईको स्वतन्त्रता हरिबर कानुन नमाणीबर मान्सलाई विपता अद्दे रे उईका बारेमी केई खबर नदिन्या रे देशका सरकारका प्रतिनिधि वा सरकारको अख्तियार सहायोग रे समतीमी काम अद्दे मान्स वा कोई समुहले अद्दे पक्राउ कोई लुकाउन्या रे उईको सबै स्वतन्त्रता हरण अरिबर अधिकारवाटी दुरै राख्दे कुडालाई माण्या भण्या छ।

३) मान्सलाई बलजफ्ती विपता अद्दे कामलाई यो महासन्धिले कसेरी भण्या छ ?

उत्तर-यई महासन्धिमी कसुईलाई लै बलजफ्ती विपताको दुःखी बनाईन्या छैन। द्वन्द्वका बखत वा डर, त्रास देशकै राजनितिकका कारण वा सार्वजनिक दुःख

वा अरुकोई लै बेला बलजफ्ती विपता अद्दे कामलाई जायज नमाणीबर नाजायज माण्या भणीबर यो महासन्धिले लेख्या छ। तसै कोईलै गैरसैनिक, सैनिक वा अरु सावैजनिक अधिकारीको आदेश वा निर्देशन मान्याको कुडाले बलजफ्ती विपताको कसुर भणीबर साँच्ची माणन सकिन्या छैन भणी लेख्या छ

४) बलजफ्ती विपता भया मान्सका बारेमी सरकारले कसो ओखती अद्द पडन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धि अनुसार राज्यको अख्तियारी समर्थन रे सम्मान नपायाका मान्स वा केई समुहवाटी भयाको विपता अद्दे कामको अनुसन्धान अद्दे रे तईकी निउती जिम्मेवार रयालाई अदालतमी ल्याउन सरकारले अनेकन उपाय अद्द पडन्छ। सबै देशले बलजफ्ती विपतालाई आफ्नो फौजदारी कानुनमी अपराध हो भन्न चाईन्या जती सबै उपाय अपनाउनु पड्डे कुडा सन्धिमी लेख्या छ। सबै देशले बलजफ्ती विपताको कसुरलाई कसुरै अनुसारको दण्ड सजाय दिनु पडन्छ। भणीबर लेख्याछ।

५) यई महासन्धिमी बलजफ्ती विपता पाड्डे काम कसो किसमको अपराध हो भण्या छ ? कि यीसो अपराध को हदम्याद कुन्छ ?

उत्तर-यई महासन्धिले परिभाषा अर्था अनुसार ठुलो रे सुनियोजित रुपमी अर्थाको बलजफ्ती विपताको काम मानवता विरुद्धको काम हुन्छ भण्या छ। यईलाई अन्तराष्ट्रिय फौजदारी अदालतको विधान (रोमविधान) १९९८ ले लै मानवता विरुद्धको अपराध भणीबर भण्या छ। फौजदारी कार्वाईको हदम्याद हुनैन तर यो कसुर अटुट रुपमी होईरया छ, भन्या पुष्टि हुनै पडन्छ।

६) बलजफ्ती विपता पाड्डे काममी आरोप लाग्याका मान्सका विरोधमी पक्राउ अद्दे बारेमी अरु देशले कसो कार्वाई अद्द सकन्छ ?

उत्तर- बलजफ्ती विपताको कसुरमी कोई मान्सका विरुद्धमी जानकारी पाईयामी तई देशको सरकारले तसो आरोपका सम्बन्धिमा चाईन्याजती चेकजाँच अद्दे रे जाँचवाटी आरोप लाग्या मान्सले कसुर अर्थाको ठहरिया तईदेशको सरकारले आफुनो देशमी बस्से त्यो मान्सको अवस्ता हेरी पकड्न सकदेछ भण्या छ। हिरासतमी लिन्या बखतमी तई देशले आईपड्डे सबै कानुनी

उपाय लाउन सक्नेछ, रे यई कुडामी फौजदारी कसुरमी उईलाई पकडीबर कार्वाई अद्दे वा दोषी मान्स कई देशको हो उसुई देश बुजाउन्या कुडामी तई बेला चल्याको कानुन अनुसार अद्दु पड्डेछ भणन्छ । तसो अद्दा सम्जनु पड्डे कुडा क्या छ भण्या बलजफती विपताको कसुर अर्या मान्स पाईयाको ठाँउ कईदेशको हो तई देशले आफुनो अन्तराष्ट्रिय दायीत्व अन्सार अर्खो देश अगाडी उईलाई सुपुर्दगी नअर्यामी वा अन्तराष्ट्रिय न्यायाधिकरण समक्ष उईलाई नबुजाया बखत अभियोजनको प्रयोजनकी निउती जान्या अधिकारी उईलाई राख्दु पडन्छ ।

७) यो महासन्धि अन्सार बलजफती विपता पाड्डे मान्सका विरोधमी कसो किसमको कार्वाई हुन्या हो ?

उत्तर- बलजफती विपताको कसुरको आरोप लाग्या मान्सलाई कार्वाईका सबै कुडामी स्वच्छ न्यायिक व्यवहार पाईन्या छ । बलजफती विपताको कसुरमी पुर्पक्षमी राख्याको जसुई मान्सले कानुनले द्याको सक्षम स्वतन्त्र रे निष्पक्ष अदालत वा न्यायाधिसकरण सक्षम स्वच्छ पर्पक्षवाटी फाईदा लिन पाउन्या छ । यी अधिकारको प्रयोग अद्दा तसुई देशको कानुनमी रईबर बलजफती विपता पाड्डे कामलाई ठुलै अपराध माणीबर यईको न्यायीक निरुपण अद्दु पडन्छ ।

८) बलजफती विपता पाड्डे मान्सका विरुद्धमी आरोपलाई सख्यापाछा कसा प्रकृया अडाल्लु पडन्छ ?

उत्तर- बलजफती विपता पाड्डे काममी लाग्या मान्सका विरोधमी आरोप लाउन्या जो सुकै लै मान्सलाई तसो आरोप छिट्टाईरे सबै कुडामी निस्पक्ष अनुसन्धान अद्दे जान्या अधिकारमउका आगाडी तईका बारेमी सबै प्रतिवेदन अद्दे पदाधिकारी लाई देशले पक्का अद्दु पडन्छ आवश्यक पर्ईया अनुसार उजुरी अद्दे मान्स साची बस्से मान्स, विपता मान्सको आफुना नातेदार रे तिनरा प्रतिरक्षा सल्लाहकारका सड्डै अनुसन्धानमी लाग्याका मान्सालाई कुई किसमको दर्यहार रे डरत्रासवाटी सुरक्षा अद्दु पडन्छ । कोई मान्सलाई बलजफती विपता बनायको विस्वास अद्दु पड्डे जसो केई भिटेयामी महासन्धि अनुसार औपचारीक रुपमी कोई उजुरै नपड्याको भया लै उईका अधिकारले अनुसन्धान अद्दु पड्डे भण्या छ ।

९) यो महासन्धि अनुसार बलजफती विपता विरुद्धको अनुसन्धानमी सरकारको कसो दायित्व हुनु पडन्छ ?

उत्तर-यई महासन्धिको प्रावधान अनुसार कसुईलै देशले बलजफती विपता विरुद्धको अनुसन्धानमी लाग्याको अधिकार ले निक्केरी अनुसन्धान अद्दाकी निउती तिनरो अनुसन्धान की नीउती चाईन्या सबै कागत पत्र सड्डै उननलाई अधिकार लै दिनु पडन्छ , तईकी निउती विपता पाड्ड्याका मान्स रयाको विश्वास अद्दे ठाँउमी जान चाईन्या जती अख्तीयारी रे पहुँच दिनु पडन्छ । तसै सबै देशले अनुसन्धानको कामलाई असजी पाड्डे काम रोक्द वा दण्डीत अद्दाकी निउती आईपड्डे सबै उपाय लाउनु पडन्छ । खासअरिवर बलजफती विपताको कसुर अर्याको शंका अर्याका मान्स, दावी अद्दे वा उजुरी अद्दे मान्स साची मान्स, विपता मान्सका आफुना नातेदार रे अरु मान्समी डरत्रास भ वा वदला दिन खोज्या जसा कुडा अरिवर अनुसन्धानमी असजी नुहन्याँ कडाका पक्का अद्दु पडन्छ ।

१०) राज्यले बलजफती विपताका पीडितनलाई सहयोग अद्द कसा कार्यक्रम ल्याउनु पडन्छ ?

उत्तर-राज्यले बलजफती विपतावाटी दुःखी भयालाई सहयोग अद्दे विचारले विपता पाड्ड्याका मान्सको खोजतलास अद्दे विपता अधिरवर राख्याको वा हुन सक्ने ठाँउ खाज्याँ घटाउन्या काम अद्दे बलजफती विपता पाड्ड्याका मान्सको ज्याहानै गया को भया तई मान्सको लास खोज्याँ वा गडण भयामी ताँ वाटी निकाल्याँ रे लास काईको हो चिन्या रे हाडमासु फकाईन्या कुडामी एक आकामी मिलिबर सहयोगका उपाय खोजीबर काम अद्दु पडन्छ ।

११) राज्यले मान्सालाई विपता आददे जसाकाम रोक्दा की कसा काम अद्दु पडन्छ ?

उत्तर-यो महासन्धिको पक्ष भयाको सबै देशले कसुईलाई लै चोरीबर थुन्या छैन भण्या कुडाको अधिकार दिनु पडन्छ भण्याछ । तसो कुडा अद्दा तसो अधिकार दिन सबै देशले कोई पक्षपात नअरिवर आफुनो देशको कानुनमी यीसा कुडा राख्दु पडन्छ ।

- क) न्यायीक स्वतन्त्रताको प्रत्याभुती अद्दे
- ख) स्वतन्त्रताको प्रत्याभुती अद्द अख्तीयार पाया अधिकार तोक्दे ।
- ग) स्वतन्त्रतावाटी बन्चित अर्याको मान्सलाई औपाचारिक मान्यता पाया रे सुपरिवेक्षीत स्वतन्त्रताको प्रत्याभुति अद्दे ।
- घ) स्वतन्त्रतावाटी बन्चीत कोईलै मान्सलाई उईको परिवार वा उईले खोज्याको कोई मान्स सडड कानुनले तोक्याको सर्त बमोजिम भिटघाट तथा कुडाकानी अद्द दिन्या वा तसो मान्स मान्स विदेशी भया अन्तराष्ट्रिय कानुन अनुसार उईको कुटनितिक अधिकारलाई संचार अद्दे अधिकार पक्का अद्दे ।
- ङ) सक्षम रे कानुनी अधिकार वा निकायनलाई हिरासतमी राख्याको मान्स सम्म पुग्द दिन्या ।
- च) यीसा अधिकार स्वतन्त्रतावाटी विमुख अर्याको मान्स आफुईले उईले चलाउन नसक्दे भयाले उईका आफुना मान्स प्रतिनिधि वा उईका सल्लाहकार वा अरु मान्सले जसुई बेलालै स्वतन्त्रता पक्का अद्दा कि निउती पाउनाकी निउती अदालतमी पगीवर कार्वाई चलाई माग्दे अधिकार ह दिन्या ।

१२) महासन्धिको नियमलाई प्रवर्द्धन अद्द सन्धिको पक्ष भयाको देशले कसो निति ल्याउनु पडन्छ ।

- उत्तर-सबै देशले कानुन कार्यान्वयन अद्दे अधिकारी निजामति वा सैनीक अधिकार, स्वास्थ्य अधिकार, सार्वजनिक पदाधिकारी रे हिरासत वा स्वतन्त्रतावाटी विमुख मान्सलाई हेद्दे वा बोल्ले काममी लागद सकदे अरु मान्सको तालिममी यो महासन्धिमी भयाका नियमका बारेमी चाईन्या जति कुडा शिक्षा रे जानकारी दिनु पडन्छ ।
- क) बलजपती विपता अद्दे कुडामी सरकारका अधिकारीलाई जानसक्दे कुरामी रोक लाग्नुअन्तर्गत ।
 - ख) राज्यका निकायनले बलजपती विपताका बारेमी रोकदे रे अनुसन्धान अद्दे कडा ठुलो मानीवर काम अद्दे ।
 - ग) बलजपती विपता पाड्डे कुडाको छिट्टाई खोज निति अद्दे रे थोका अद्द तिर लागद अनुसन्धान अद्दे अधिकारी रे निकायनले छिट्टाई लाग्दे ।
 - घ) सबै देशले बलजपती विपता पाड्डे काम अद्द लाउन्त्या वा विपता अरुभन्या

वा विपता अद्द होसला दिन्या आदेश वा निर्देशन दिन्या जसा कुडालाई रोक्नु पड्डे ।

- ङ) सबै देशले बलजपती विपता पड्डे काम अद्द द्याको आदेशलाई नमान्या मान्सलाई दण्ड सजाय नदिन्या भणीबर यीसो कुडा पक्का अद्दे ।
- च) सबै देशले बलजपती विपता पड्डे काम भयाको वा योजना बनायको बखतमी अधिकारी वा निकायनमी पुनरावलोकन वा ओखतीको हक पाउन चाईन्या जती सबै उपाय पक्का वा निश्चित अद्दे ।

१३) यो महासन्धिको बलजपती विपता अर्या मान्सको अधिकारलाई कसेरी निश्चित अर्या छ ?

उत्तर-सबै पीडितनलाई बलजपती विपता पाड्या बखतमी सत्य अनुसन्धानको कुडा रे तइको परिमाण विपता मान्सको बारेमी जान्न पाउन्त्या अधिकार रया छ । विपता पाड्याका मान्सको खोजी अद्दे, विपता पाड्याका मान्सको खोजी अद्दे विपता पाडी राख्याको हुन सकदे ठाँउ खोज्जे रे ताँ बाटी उईलाई निकाल्ले, ज्याहानै गयाको भया विपता मान्सको रे हाडमासु यई हो भणी चिन्न यो महासन्धिको पक्ष भयाको सबै देशले पहल अद्दु पडन्छ । सबै देशले आफुनो देशको कानुनमी बलजपती विपता कामवाटी दुःख पाया मान्सलाई परिपुरण पाउन्त्या रे छिट्टाई ओखती अरिबर भयाको नुक्सानको तिरो तिराउन्त्या अधिकार निश्चित अद्दु पडन्छ । राहत नुक्सानको भर्पाई तिराउन वा परिपुरणकी निउती सम्पत्ति पनुस्थापना, पुर्नबास, मर्यादा रे नाउको उईको मानको पुर्नस्थापना लगायता खुसी पैल्लीका कुडा नभन्या दुःखी नबनाउन्त्या भन्या कुडा पडन्छन् । तसै सबै देशले विपता मान्सको बारेमी केई थाहा नपायसम्म अनुसन्धान अद्दे काम अरि राख्नु पडन्छ । विपता मान्सको कानुनी अवस्थाका बारेमी वा उईका नागोताको सामाजिक भलाई, आर्थिक कुडा, घरपरिवारको सम्पत्तिको अधिकारका बारेमी आई पड्डे सबै काम अद्दु पडन्छ ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग
(उजुरी कारवाही तथा अतिपुर्ति निर्धारण) नियमावली २०६९
अनुसूची: १ उजुरीको ढाँचा
उजुरी फाराम
(गोप्य रहने छ)

१. पीडितको विवरण
(क) नाम :
(ख) बुवाको नाम : (ग) आमाको नाम :
(घ) ठेगाना : स्थायी ठेगाना :
फोन नं. : सोबाइल :
हालको ठेगाना :
फोन/सोबाइल : ई-मेल :

(ङ) लिंग : पुरुष महिला अन्य (यदि अन्य हो भने खुलाउनुहोस्)
(च) वैवाहिक स्थिति : विवाहित अविवाहित सम्बन्ध विच्छेद भएको एकल
(छ) राष्ट्रियता : (ज) उमेर : वर्ष (फ) पेशा :
(झ) जाति : (ट) बोलीचालीको भाषा :
(ठ) धर्म : (ड) शिक्षा :
(ढ) अपाङ्गता : छ छैन (यदि छ भने खुलाउनुहोस्).....
(ण) कुनै संगठनको सदस्यता: (पेचिठक).....

२. उजुरीकर्ताको विवरण (यदि उजुरीकर्ता पीडित होइन भने)
(क) नाम/संगठन :
(ख) पूरा ठेगाना :
(ग) फोन/सोबाइल : ई-मेल :
(घ) पीडितसँगको नाता/सम्बन्ध : बोलीचालीको भाषा :

३. आरोपित पीडकको विवरण (यदि तपाईं चिन्नुहुन्छ भने)
(क) आरोपित पीडकको नाम : (ख)संगठन/कार्यालय :
(ग) पद/दर्जा : (घ)सम्पर्क ठेगाना :
(ङ) फोन/सोबाइल : ई-मेल :
(च) यदि पीडकलाई चिन्नुहुन्न भने पीडकको पहिचानका चिन् र विवरणहरू (जस्तो: लुगा, हुनिया, हतियारको प्रकार आदि) खुलाउनुहोस्।
.....

४. मानव अधिकार उल्लंघनको विषय:

५. उजुरीको विस्तृत विवरण
(क) घटनाको मिति: समय: बजे (ख) घटना भएको स्थान :
(ग) कृपया के कसरी घटना घट्यो र सो घटनाले कस्तो असर पार्‍यो विस्तृत रूपमा लेख्नुहोस्। (तपाईंको विवरण यसमा तथ्याङ्क पाना थप्न सक्नुहुनेछ।)
.....

(घ) के उक्त घटनाबाट तपाईं बिस्थापित हुनु भएको छ ? : छ छैन
(ङ) के तपाईंले उक्त घटनाको सम्बन्धमा कुनै निकाय/संगठन जस्तै: अदालत, प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी बल, नेपाल सरकार, रेडक्रस, गैर सरकारी संस्था आदिमा उजुरी गर्नुभएको छ ? छ छैन (यदि छ भने, कुनै उजुरी गर्नुभएको छ र सो सम्बन्धमा के गइरहेको छ उल्लेख गर्नुहोला।)
.....

६. उजुरीसँग सम्बद्ध अन्य प्रमाणहरू
(क) के यो घटनाका कुनै साक्षी छन् ? छन् छैनन् (कृपया एकभन्दा बढी साक्षी भएका पाना थप्नुहोस्)
साक्षीको नाम :
ठेगाना : फोन/सोबाइल :
साक्षीले दिनसक्ने सम्भावित सूचना:

(ख) उजुरीलाई सहयोग पुर्याउने लिखत वा दसी प्रमाणहरू:
१. २.
३. ४.

(ग) उजुरीसँगै राखिएका प्रमाणहरू:
१. २.
३. ४.

७. माग गरिएको उपचार
(क) आयोगसँग कस्तो किसिमको उपचारको माग गर्नुहुन्छ ?
.....

८. उजुरीकर्ताको हस्ताक्षर (मलाई थाहा भएसम्म यसमा लेखिएको व्यहोरा ठीक, सही हो।)
हस्ताक्षर :
नाम : मिति :

उजुरी फाराम बुझाउन सकिने आयोगका कार्यालयहरू	महत्वपूर्ण जानकारीहरू
<p>तत्तितपुर : कोचिच कार्यालय, हरिहरभवन, फुल्चोक, तत्तितपुर पोष्ट बक्स नं. ९१८२, काठमाडौं, नेपाल, हटलाइन: ५०-१०-००० फोन: ०१-५०१००१५(हटलाइन) फ्याक्स: +९७७-१-५५४७९७३, इमेल: nhrc@nhrcnepal.org</p> <p>विराटनगर : क्षेत्रीय कार्यालय, विराटनगर फोन: ०२१-४६१०९३, फ्याक्स: +९७७-२१-४६११००, इमेल: nhrcbvt@nhrcnepal.org</p> <p>जनकपुर : क्षेत्रीय कार्यालय, जनकपुर फोन: ०४१-५२७८८१, फ्याक्स: +९७७-४१-५२७८८०, इमेल: nhrcjnk@nhrcnepal.org</p> <p>पोखरा : क्षेत्रीय कार्यालय, पोखरा फोन: ०६१-५५१८११, फ्याक्स: +९७७-६१-५४२०४२, इमेल: nhrcpk@nhrcnepal.org</p> <p>नेपालगञ्ज : क्षेत्रीय कार्यालय, नेपालगञ्ज फोन: ०६१-५२६७०७, फ्याक्स: +९७७-६१-५२६७०६, इमेल: nhrcnpj@nhrcnepal.org</p> <p>धनगढी : क्षेत्रीय कार्यालय, धनगढी फोन: ०९१-५२५६२१, फ्याक्स: +९७७-९१-५२५६२३, इमेल: nhrcdhn@nhrcnepal.org</p> <p>खोटाङ : उप-क्षेत्रीय कार्यालय, खोटाङ फोन: ०६६-५२०२८४, फ्याक्स: +९७७-६६-४२०२८४, इमेल: nhrckht@nhrcnepal.org</p> <p>बुटवल : उप-क्षेत्रीय कार्यालय, बुटवल फोन: ०७१-५४९१११, फ्याक्स: +९७७-७१-५४९१११, इमेल: nhrcbtl@nhrcnepal.org</p> <p>जुम्ला : उप-क्षेत्रीय कार्यालय, जुम्ला फोन: ०८७-५२०२२२, फ्याक्स: +९७७-८७-५२०२२२, इमेल: nhrcjum@nhrcnepal.org</p> <p style="text-align: center;">वेबसाइट: www.nhrcnepal.org</p>	<p>☞ कृपया यस फारामका सबै प्रश्नहरूको विवरण उल्लेख गर्नु भएको छ, छैन जाँच गर्नुहोस्।</p> <p>☞ यो फारामसँग सम्बद्ध प्रमाणहरू राखिएका छन् छैनन् सुनिश्चित गर्नुहोस्।</p> <p>☞ घटनासँग सम्बद्ध नयाँ सूचना पाउनुभएमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगमा सम्पर्क गर्नुहोला।</p> <p>☞ यदि तपाईंको ठेगाना परिवर्तन भएको छ भने राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगलाई सूचित गर्नुहोस्।</p> <p>☞ उजुरी दर्ता नम्बर लिनुहोस् र सुरक्षित साथ राख्नुहोस्।</p>